

Civil Times

AZ ELTE ÁJK POLGÁRI JOGI TUDOMÁNYOS DIÁKKÖR LAPJA
2014. MÁRCIUS

Szerkesztették:
Lehoczki Boglárka és Dobos Denisz

Plakátokat készítette:
Dobos Denisz

Publikációkat készítették:
a Polgári Jogi Tanszék demonstrátorai

Pályázatért felelős:
Lehoczki Boglárka

Lektorálta:
dr. Tókey Balázs

Tartalomjegyzék

Előszó	3
I. ÉVFOLYAMDOLGOZAT- KIVONATOK.....	4
Fodor Judit: A felhasználási szerződés jelentősége a szerzői jogban.....	4
Lehoczki Boglárka: Miért van szüksége Európának új közösségi védjegy rendeletre?	7
Dobos Denisz: Az összefonódások bejelentési kötelezettsége a magyar szabályozásban.....	11
Vitkovics Bálint: A vezető tisztségviselő felelőssége.....	14
Dobos Dóra: Az elbirtoklás fejlődése.....	17
Fábián Olivér: A haszonélvezet egyes kérdései.....	19
Kuslits Katalin: Öröklési jogi tendenciák a magyar magánjogi kodifikációkban	21
II. BESZÁMOLÓK TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI ELŐADÁSOKRÓL.....	23
Lehoczki Boglárka: Az orvostudomány és a biológia fejlődésének jogi vonatkozásai.....	23
Baranyai Zsolt: AUDI Hungaria Motor Kft. – Egy autóiipari nagyberuházás jogi kihívásai .	26
Szabó Judit Tünde: A fogyasztói jogok kollektív érvényesítése Magyarországon – a közérdekű igényérvényesítés.....	29
Jakab Lilla: A kereskedelmi reklám önszabályozása Európában – történetek a kereskedelmi tévékről	31
Nemes Noémi: A szerzőség fogalmának és szerepének átalakulása az internet korában.....	32
Márkus Fanni: Polgári joggal a gyűlöletbeszéd ellen	35
Marjai Dorottya: Birtokvédelem.....	37
III. TDK PLAKÁTVÁLOGATÁS	38

Előszó

"Az egyetemi évek az útkeresésről szólnak, és az egyik út a tudásé. A tudást tanulással lehet megszerezni. A tanulás szükségszerű velejárója a törekvés, a próbálkozás és a „kevés” érzetétől való félelem, amellyel meg kell küzdeni. Ehhez, mint minden küzdelemhez, bátorság kell, hit és lelkesedés. Az úton, amelyen járunk, időnként nem látunk senkit, sem előttünk, sem mögöttünk. Bár néha az az érzésünk támadhat, hogy egyedül vagyunk, ez soha nincs így. Az egyedüllét érzése lehet csüggesztő, lehet félelmetes. Ezért nagyon fontos, hogy akik ugyanazon az úton haladnak, lássák egymást, láttassák magukat is a többiek számára. Ez biztatást ad és a közösség örömét. Ez a lap erről szól."

Dr. Menyhárd Attila
tanszékvezető egyetemi tanár
Polgári Jogi Tanszék
ELTE ÁJK

ÉVFOLYAMDOLGOZAT- KIVONATOK

Fodor Judit (IV. évfolyam):
2 éve vagyok demonstrátor a Polgári Jogi Tanszéken és 2013. szeptemberében megválasztottak a Tudományos Diákkör titkárának. Ezen idő alatt igyekeztünk közelebb hozni

a hallgatókhoz a tudományos diákköri ülések szellemiségét, és rávilágítani arra, hogy a szakmai fejlődéshez elengedhetetlen a polgári jog olyan területeivel is megismerkedni, amelyre egyébként az egyetem falai között nem lenne lehetőség. Úgy érzem, jó úton haladunk afelé, hogy a Polgári Jogi TDK meghatározó tényező legyen mind az egyetem, mind a diákkörök, mind pedig a polgári jog iránt érdeklődő hallgatók életében.

Már régóta megfogalmazódott bennünk egy olyan újság megjelentetésének ötlete, amelyben egyrészt összefoglaljuk diákkörünk legfontosabb eseményeit, másrészt a civiliztika iránt érdeklődők is megtalálhatják a számukra leginkább érdekes és aktuális témákat.

A felhasználási szerződés jelentősége a szerzői jogban

Cikkem „A felhasználási szerződés jelentősége a szerzői jogban” címet kapta, amelynek célja összefoglalóan bemutatni a felhasználási szerződés fogalmának elméleti és gyakorlati aspektusait.

A témát abból kifolyólag választottam, hogy a polgári jogi tanulmányaim során a szerzői jog ragadta meg a legjobban a figyelmemet, - melynek különlegességéhez tartozik az az alkotás-centrikus megközelítésmód, amely ezen jogterület - jogviszonyait jellemzi. Ezen belül főleg az érdekelt, hogy egy-egy szerzői művet hogyan és milyen feltételekkel használhat fel az engedélyes, és ezzel összefüggésben milyen szabályozást kínál a jog.

1.1 A felhasználási szerződés elhelyezkedése a magyar jogrendszeren belül

A felhasználási szerződés a szerzői jog speciális jogintézménye, amelyre kiegészítő jogszabályként a Ptk. kötelmi jogi szabályai vonatkoznak. E szerint a meghatározás szerint e szerződéstípus nem az anyajogszabályt követi,

hanem a speciálisabb szabályozást.¹ Annak okát, hogy a felhasználási szerződés, mint önálló szerződéstípus nem került be a Ptk.-ba², a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) miniszteri indokolása adja meg, e szerint: „A felhasználási szerződéseknek a Ptk.-ban önálló szerződéstípusként való nevesítésére jelenleg sem szükség, sem lehetőség nincs. A Ptk. azonban természetesen a felhasználási szerződések háttérabálya marad: az új Szt.-ben nem szabályozott kérdésekben a Ptk. rendelkezései az irányadók.”³

1.2. A felhasználási szerződés helye a szerzői jogban

A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok - a személyhez fűződő és a vagyoni jogok - összessége.⁴ A szerzőt szerzői művével kapcsolatban – a mű felhasználására tekintettel - kizárólagos vagyoni jogok és egyes esetekben további díjigények illetik meg. Ahhoz, hogy megértsük mi is az a felhasználási szerződés, először tisztázni kell, hogy mi az a felhasználás. Valójában bármely műhasznosítás szerzői jogi értelemben vett felhasználás. A felhasználáson belül további 3 kategória található:

- 1) Szabad felhasználás (pl. mű magáncélú előadása)
- 2) Díjigényhez kötött, de engedély nélkül végezhető felhasználás (pl. műsorok, művek magáncélú másolása)
- 3) Engedélyköteles felhasználások (két alkategória van aszerint, hogy a jogosult maga engedélyezi-e a felhasználást, vagy azt a közös jogkezelő teszi-e meg)

A felhasználás példalozó felsorolása (Szt. 17. §) gyakorlatilag a felhasználási módokat írja le, amelyek a felhasználási szerződés lényeges, de nem szükségszerű kérdésének minősülnek.⁵

1.3 A felhasználási szerződés fogalmának tudományos meghatározása

A felhasználási szerződés a szerzői művek felhasználásának feltételeiről szóló, a polgári jog rendszerébe illeszkedő, speciális szerződéstípus.⁶

¹ Palásti Gábor: A felhasználási szerződések nemzetközi kollíziós minősítése In: Gazdaság és Jog, 2001/12.sz. 3-8.o.

² 1959. évi IV. tv.

³ Szt.-hez készült részletes miniszteri indokolás (V. fejezet)

⁴ Szt. 9.§ (1) bek.

⁵ Faludi Gábor: A felhasználási szerződés, Budapest, 1999, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 18.o.

⁶ Szinger András-Tóth Péter, Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz., Budapest, 2004, Novissima Kiadó, 72. o.

Az Sztj. kimondja, hogy a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.⁷ Ha tehát a szerző művét fel szeretnénk használni, azaz a szerződéssel konstituált, új vagyoni jellegű felhasználási jogot kívánunk gyakorolni, azt csak akkor tehetjük meg, ha a felhasználásra engedélyt szerzünk, ezt pedig csak felhasználási szerződés keretében történhet meg.

Megjegyzendő, hogy a Sztj.-ben speciális szabályok találhatók a felhasználási szerződéssel kapcsolatban, vagyis, minden olyan kérdésben, amelyet a Sztj. nem szabályoz, a Ptk.-t kell alkalmazni.⁸ Azaz a felhasználási szerződés megkötésekor a feleket ugyanúgy terhelik azok az alapvető kötelezettségek pl. tájékoztatási kötelezettség, amelyek pl. egy bérleti szerződést kötő feleket terhel.

A törvény alapján a felhasználási szerződés fogalmát és egyben a felek fő kötelezettségeit a szerző részéről a felhasználási engedély, a felhasználó részéről a szerzői jogdíjfizetés adja.⁹ A felhasználási szerződéssel kapcsolatban a Sztj. speciális előírásokat tartalmaz, amelyekről a felek általában egyező akarattal eltérhetnek, vagyis a szerződés tartalmi elemeit többségében szabadon állapítják meg, egyes rendelkezések esetében azonban e törvény, illetve más jogszabály nem engedi az eltérést. Ilyen esetben meghatározott tartalmi elemeknek kötelezően benne kell lenni a felhasználási szerződésben.¹⁰ Ezen kötelező elemeken kívül a törvény V. fejezetében található rendelkezések diszpozitívák, amely egyszerre jelenti azt – amire már korábban utaltam-, hogy a felek egyező akarattal eltérhetnek a szabályoktól, valamint azt, hogy a felek eltérő rendelkezésének hiányában a törvény rendelkezései alakítják ki a szerződés tartalmát. Ez a technika megteremti annak a lehetőségét, hogyha a felek bizonyos feltételekben nem is állapodtak meg, a szerződés a törvény rendelkezéseire tekintettel mégiscsak létrejön.¹¹ Ebben az esetben, ha a felek csak a műben és az engedély megadásában állapodtak meg, akkor a felhasználó nem kizárólagos, harmadik személynek nem átengedhető, csak Magyarország területére vonatkozó, a hasonló művek felhasználására kötött szerződések szokásos időtartamához igazodó, és a

szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges felhasználási módra és mértékre korlátozódó felhasználási jogot szerez.¹²

1.3.1 A felhasználási szerződés kötelező tartalmi elemei

A felhasználási szerződés tárgya, hogy a szerző valamely műre nézve felhasználási jog gyakorlására engedélyt ad, és ennek az engedélynek a megadásával a felhasználó oldalán jog keletkezik. A szerződés létrejöttéhez ezenkívül szükséges még a mű, valamint a felek és az ellenérték meghatározása. E négy elem (engedély, mű, felek, ellenérték) az engedélyhez igazodó felhasználási jog terjedelmével és tárgyával együtt alkotják a felhasználási szerződés vázát. Ezek tehát azok az elemek, amelyek szükségesek, illetve elégségesek egy felhasználási szerződés létrejöttéhez.¹³

A felhasználási szerződés fogalmából kiindulva, a mű átadása nem elegendő a felhasználási jog létrejöttéhez. Ezt az Sztj. miniszteri indokolása támasztja alá, e szerint: „Nyilvánvaló, hogy a felhasználási szerződések esetében melyek a lényeges kérdések: ezek közé tartozik a mű azonosítása, a felhasználási mód megjelölése, valamint a felhasználási engedély ellenértéke.”¹⁴

Az előző két bekezdés ellenére a felhasználási szerződések esetében is érvényesül a szerződési szabadság, azaz a felek szabadon dönthetik el, hogy kívának-e szerződést kötni, illetve kivel kívánják megkötni.¹⁵ A szerződési szabadság egyik altípusa a típuszabadság, amelyet azonban a polgári jog bizonyos esetekben, így pl. a szerzői jog esetében is korlátoz. Ez annyit tesz, hogyha egy személy művet kíván felhasználni, akkor nem választhat a szerződéstípusok között.¹⁶

A bíróság egy ítéletében kimondta, hogy a felek között létrejött szerződések (filmalkotások készítésére irányuló szerződések) tárgyük szerint kizárólag az Sztj. hatálya alá eső felhasználási szerződésnek minősülhetnek. A szerződésre emiatt nem a Ptk. vállalkozási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit, hanem az Sztj. felhasználási szerződésekre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.¹⁷

1.3.2 A felhasználási jog terjedelme

A Sztj. 43.§ (1) bekezdése kifejezi a felhasználási szerződés szabályozására jellemző nem kizárólagosság főszabályát, azaz a

⁷ Sztj. 16.§ (1) bek.

⁸ Sztj. 3.§

⁹ Sztj. 42.§ (1) bek.

¹⁰ Sztj. 42.§ (2) bek.

¹¹ Faludi Gábor: V. fejezet. A felhasználási szerződés (Kézirat) in A szerzői jogi törvény magyarázata- Szerk. Gyertyánfy Péter, 2013, Wolters Kluwer

¹² Sztj. 42.§ (2), 43.§ (1), (4), (5), 46.§ (1). bek.

¹³ Faludi: kézirat

¹⁴ miniszteri indokolás

¹⁵ Új Ptk.6:59.§

¹⁶ Faludi: kézirat

¹⁷ LB-H-PJ-2010-551

felhasználási jog csak akkor kizárólagos, ha ebben a felek kifejezetten megállapodtak.¹⁸ Ha ilyen kizárólagos joggal rendelkezik a jogszerző, akkor csak ő használhatja fel a művet, a szerző további felhasználásra engedélyt nem adhat, és csak akkor jogosult a mű felhasználására, ha ezt a szerződésben kikötötték.¹⁹ (Ez az ún. valódi kizárólagosság. Az iparjogvédelmi licenciac szerződések körében ezenkívül ismert még az ún. egyedüli hasznosítási jog, amikor a hasznosító egyedül jogosult a hasznosításra, de az engedélyt adó jogosult is gyakorolhatja a hasznosítás jogát a licenciac szerződés fennállása alatt.)²⁰ Az Szjt. azonban egyes műfajok esetében mégis a szerzett jog kizárólagosságát teszi főszabállyá: kiadói szerződésnél (ide nem értve a gyűjteményes műveket és az időszaki lapok számára készült műveket), 10 évre a megfilmesítési szerződésnél, valamint az ipari tervezőművészeti és belsőépítészeti alkotás felhasználására kötött szerzősnél.²¹

Abban az esetben, ha a kizárólagos felhasználási engedély megadása előtt a szerző másnak felhasználási engedélyt adott, akkor a korábbi, nem kizárólagos jogok fennmaradnak, kivéve, ha a szerződésben a felek másként rendelkeztek.²² E szabály – mint látjuk -, csak a nem kizárólagos jogot szerző felhasználó és a szerző jogviszonyát rendezi. Előfordulhat az is, hogy a kizárólagos jogot engedő szerződés megkötésekor a szerző nem tájékoztatja a jogszerzőt a nem kizárólagos felhasználási jogokról. Ebben az esetben a kizárólagos jogot szerző félnek joga van a Ptk. alapján megtévesztés vagy tévedés címén a szerződést megtámadni. Ha a Ptk.-ban meghatározott igényérvényesítési feltételek nem állnak rendelkezésre, vagy a jogot szerző a szerződést fenn kívánja tartani, akkor jogszavatosság címén érvényesítheti igényét.²³

Gyakran előforduló eset, amikor a felhasználó és a jogosult egyáltalán nem köt ki semmit a szerződésben, amely azonban engedélyt magában foglal. Ilyenkor nem lenne jogszerű, ha úgy értelmeznénk a felek tettét, mintha a jogosult teljes körű engedélyt adott volna a felhasználónak. A legideálisabb az – és a törvény is ezt mondja ki -, hogyha a szerződést úgy tekintjük, mintha a legminimálisabb feltételekkel jött volna létre, amit a 42.§ (3) bekezdés szerző javára történő értelmezés szabálya is alátámaszt.

További fontos feltétel a jog gyakorlása során a szerződés személyi, területi és időbeli hatályára vonatkozó részek. Személyi hatály alatt

a felhasználásra feljogosított személyeket értjük. A szerződő felek azonban megállapodhatnak abban is, hogy a jogot szerző harmadik személynek átengedhető felhasználási jogot szerezzen, azaz átengedje azoknak a jogoknak a gyakorlását, amelyek gyakorlására eredetileg ő kapott engedélyt a jogosulttól. Az ilyen átengedhető felhasználási jogra a szerződésben külön utalni kell.²⁴ Tehát a kizárólagos felhasználási jog sem elegendő ahhoz, hogy azzal a felhasználó kizárólagosan rendelkezhesen.²⁵

Területi hatály alatt a jogok gyakorlásának területi meghatározását értjük. E szerint a jogosult egy vagy több országra, vagy egyértelműen meghatározott területre, esetleg az egész világra is megadhatja az engedélyt. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy egy konkrét, díszlet/jelmez felhasználási szerződés vitában, hogy amennyiben a felek a szerződésbe csak annyit foglalnak bele, hogy „bárhon”, akkor az Magyarország területét jelenti. A külföldi felhasználás megengedése ilyen esetben szerzői jogi jogsértés lenne, ugyanis túllépne a szerződésben biztosított felhasználási jog terjedelmén.²⁶

Az időbeli hatály azt mutatja meg, hogy mennyi ideig gyakorolhatja a felhasználó a felhasználási engedély alapján a jogait. A szerződő felek megállapodhatnak határozott, valamint határozatlan időben is.

1.3.3 A felhasználási szerződés alaki kellékei

A szerzői jog a felhasználási szerződések esetében néhány kivételtől eltekintve megköveteli az írásbeliséget. Ilyen kivétel pl. a napilapban vagy folyóiratban történő közzétételre kötött szerződés.²⁷ Ezt a mentesítést kell alkalmazni internetes „magazinok” esetében is, hiszen a felhasznált művek, valamint a felhasználás módja, gyakorisága tekintetében több párhuzamot lehet vonni internetes és nyomtatott sajtó között. Az írásba foglalás elmulasztása a szerződés semmisségét eredményezi.²⁸ A Fővárosi Törvényszék egyik határozatában kimondta, hogy az Szjt. 45. § (2) bekezdésében megfogalmazott mentesség az évi egy alkalommal megjelenő kiadványhoz kötődő szerkesztői feladatok ellátására és a szócikkek elkészítésére és felhasználására kötött szerződésre nem vonatkozik.²⁹

Mivel a felhasználási szerződés írásbeli alakhoz kötött, ezért a PED XXV. sz.

¹⁸ Faludi: kézirat

¹⁹ Szjt. 43.§ (1) bek.

²⁰ Faludi: kézirat

²¹ Faludi: kézirat

²² Szjt. 43.§ (2) bek.

²³ Faludi: kézirat

²⁴ Szingler-Tóth 80.o.

²⁵ Faludi: kézirat

²⁶ LB-H-PJ-2009-260

²⁷ BDT2006.1467. I

²⁸ Szingler-Tóth 73.o.

²⁹ FIT-H-PJ-2012-340

iránymutatása vonatkozik rá, e szerint minden lényeges tartalmi elemet írásba kell foglalni. Emiatt az egyik ügyben a Fővárosi Bíróság kimondta, hogy nem létező az az írásba foglalt felhasználási szerződés, amely az ellenértéket nem tartalmazza, ugyanis a felhasználás fejében fizetendő ellenérték a szerződés lényeges tartalmi eleme.³⁰

1.3.4. Egyéb speciális szerzői jogi kikötések

Érdeemes még szólni továbbá olyan speciális szabályokról is, amelyek lényegesen befolyásolhatják a felhasználási szerződést kötő felek megállapodását. Az egyik ilyen rendelkezés, hogy a mű átdolgozásának jogát a felhasználó csak a jogosult kifejezett engedélye esetén szerzi meg.³¹ Az átdolgozási engedély hiányában az átdolgozás ugyanis a szerző személyiségi jogát sértené meg.³² Az átdolgozást el nem érő, a felhasználáshoz elengedhetetlenül vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatások végrehajtásához ugyanakkor nem szükséges átdolgozási jogot szerezni. A felhasználó azonban ezeket a változtatásokat csak akkor hajthatja végre, ha a szerző erre nem hajlandó.³³

A bíróság egy ehhez kapcsolódó ítéletében kimondta, hogy a szerző által tervezett (...) lógó árajzolt formában való feltüntetése a terméken sérti a szerző művének sérthetlenségéhez és egységéhez fűződő személyiségi jogát. A végrehajtott módosítások túlmenni az azon a határon, amelyek a mű felhasználásához elengedhetetlenek vagy nyilvánvalóan szükségesek lennének.³⁴

Ilyen további speciális szabály az is, miszerint a mű többszörözésére adott engedély csak kifejezett kikötés esetén ad a felhasználónak jogot arra, hogy a művet kép- vagy hangfelvételen rögzítse, illetve, hogy azt számítógéppel vagy elektronikus adathordozóra másolja, valamint a mű terjesztésére adott engedély csak kifejezett kikötés esetén ad a felhasználónak jogot arra, hogy a műpéldányokat forgalomba hozatal céljából behozza az országba.³⁵

Az ún. „életmű-szerződések” tilalmára vonatkozó szabályok bemutatása szintén elengedhetetlen. A törvény kimondja, hogy semmis a felhasználási szerződésnek az a kikötése, amellyel a szerző meghatározatlan számú jövőbeli művének felhasználására ad engedélyt.³⁶ Az ily

módon meghatározott felhasználási szerződések tilalmazásának oka egyértelműen a gyengébb fél védelme. E szabállyal a jogalkotó azt akarja elkerülni, hogy egy felhasználási szerződéssel a szerző teljes életművét előzetesen lekössék. Természetesen, ha úgy kötik meg a szerződést, hogy egy jövőben megalkotandó, irreálisan magas darabszámot határoznak meg, attól az a szerződés még semmis.

Arra az esetre pedig, ha a felhasználó a szerző beleegyezése nélkül ruházza át a jogait, illetve ad további felhasználási engedélyt, vagy ha a felhasználási engedély a szerző beleegyezése nélkül száll át, a felhasználó és a jogszerező egyetemlegesen felelnek a felhasználási szerződés teljesítéséért.³⁷ A bíróság ezzel kapcsolatban úgy ítélte meg, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló pályamunkának a szerző hozzájárulása és díj fizetése nélküli felhasználása akként, hogy a pályázat személyhez között felhasználási jogot szerzett kiírója a művet további felhasználásra harmadik személynek átadja, az Szjt. 46.§ (3) bekezdésébe ütköző magatartás, és a felhasználó harmadik személy részéről szerzői jogsértés.³⁸

1.4 Összegzés

Mindezek tükrében megállapítható, hogy bár a magyar jog részletes és kimerítő szabályokat tartalmaz a felhasználási szerződésekre vonatkozóan, sok esetben mégsem egyszerű a bíróságoknak az adott kérdésben a helyes döntést meghozni. Ha ugyanis több állam területére vonatkozik a felhasználási szerződés (ld.: Falco-döntés)³⁹, akkor számos más rendelettel, esetleg nemzetközi egyezményvel is szembe találhatják magukat az eljáró bíróságok.

Lehoczki Boglárka (IV. évfolyam): Másodéves koromban kezdett el érdekelni az iparjogvédelem, és ezen belül is a védjegyek tetszettek meg a legjobban. Olyan témát akartam választani az évfolyamdolgozatomhoz, ami aktuális, és amiről még nem nagyon írtak. Ezért esett a választásom az új Európai Uniói védjegy rendeletre.

³⁰ FIT-H-PJ- 2008-487

³¹ Szjt. 47. § (1) bek.

³² Szjt. 13. §

³³ Szjt. 50. §

³⁴ FIT-H-PJ-2010-401

³⁵ Szjt. 47. § (2)-(3) bek.

³⁶ Szjt. 44. § (1) bek.

³⁷ Szjt. 46.§ (3) bek.

³⁸ LB-H-PJ-2007-179

³⁹ C-533/07 sz. ügy, Falco Privatstiftung és Rabitsch, Vs. Gisela Weller-Lindhorst

Miért van szüksége Európának új közösségi védjegy rendeletre?

(2013.12.07.)

A védjegyek és márkák jelentősége, gazdasági értéke

Sokszor olvashatóak olyan cikkek, amelyek rangsorba állítják az adott év legértékesebb márkáit. Az ezekben közzétett adatok meghatározzák, hogy körülbelül mennyi dollárt (USD) ér egy-egy brand. Így könnyen megbecsülhetjük, ezt az előbbi értéket az adott vállalkozás piaci kapitalizációjával⁴⁰ (market capitalisation) összevetve, hogy ezek a védjegyek (a márkákat minden esetben bejegyezték védjegyként) a piaci szereplők egész vagyonának hány százalékát teszik ki. Hiszen a piaci kapitalizáció értéke értelemszerűen korrelál a vállalat egész vagyonának értékével. Érdekességként itt három védjegy értékére vonatkozóan készítettem elemzést 2013. évi adatok alapján:

- A Google piaci kapitalizációja 338.69 milliárd USD⁴¹ és a márka értéke (brand value) 113,7 milliárd USD⁴². Ez alapján **33,5%** a Google védjegy értéke a Google piaci kapitalizációjához képest.
- Az SAP piaci kapitalizációja 94,74 milliárd USD⁴³, míg a védjegyének értéke 34,36 milliárd USD⁴⁴. Így az eredmény **36%**.
- Ezt követően egy magyar védjegyet is megvizsgáltam. Az OTP Bank piaci kapitalizációja 5344 millió USD⁴⁵, védjegyének értéke pedig 754 millió USD⁴⁶, tehát eredményül **14%-ot** kapunk.

Az előbbiekből levezetett eredményekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a védjegyek

értéke meglepően nagyarányú a piaci szereplők egész vagyonához képest. Főleg ha megfontoljuk, hogy mekkora infrastruktúrával rendelkezik egy bank vagy egy szoftvercég (irodaházak, számítógép- és gépjárműpark stb.), míg a gazdasági szereplők védjegye a köztudatban csupán egy „rajz” vagy „jelzés”. Véleményem szerint ezek az adatok nagyon meggyőzően kifejezik a védjegyek fontosságát a gazdasági életben.

A védjegyek azért is képviselhetnek ekkora értéket, mert megkülönböztető képességgel rendelkeznek. A vásárlók egy új terméket először megpillantva a boltok polcain, sokszor csak annak márkajelzését látják, és már itt eldől, hogy egyáltalán elgondolkoznak-e azon, hogy a pénztárhoz vigyék az adott árut, vagy le sem emelik a polcra. A logóval, rajzzal, hangsorral kapcsolatban kialakul egy pozitív vagy negatív tartalmú előítélet. Ha ez az előítélet a kellemes, az életben boldogságot okozó dolgokhoz kapcsolódik, akkor ezek a pozitív érzések magára a márkával ellátott termékre is rávetülnek, és a gyártók, forgalmazók ezzel képesek lesznek eladni szinte bármit. Ez a hatás az, amiért a védjegyek különösen értékesekké válhatnak. A legáltalánosabb eset, hogy marketing szakemberek, jól felépített reklám stratégiával érik el azt, hogy ilyen pozitív értékeket kapcsoljanak például egy számhoz.⁴⁷ Céljuk pedig végső soron egy jóhírű védjegy létrehozása, amely magasabb fokú jogi védelemben részesül, mint egy általános védjegy.

A közösségi védjegy gazdasági szerepe és az új rendelet megalkotásának okai

A közösségi védjegy (Community Trade Mark, CTM) tekintetében a védjegyek még nagyobb gazdasági súllyal bírnak, mert az egész közösség területére egységesen keletkezik jogosultsága a védjegyjogosultnak.

2012-ben az eddigiekhez képest jelentősen megnövekedett a közösségi védjegy bejelentése iránti eljárások száma, az egymillió határt azonban már 2011 októberében sikerült elérni. A 2013. március 27-én megjelent új közösségi védjegyrendelet tervezete⁴⁸ a következőket jegyzi meg erre vonatkozóan: „*A védjegy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait hivatott megkülönböztetni más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól. Ez az a jegy, amely révén a vállalkozás vásárlói hűséget tud kialakítani és fenntartani, és értékesítést és növekedést tud teremteni. A védjegy ez esetben az innováció motorjaként működik: a vonzó jelleg fenntartásához*

40 A piaci kapitalizáció értékét úgy kapjuk meg, hogy a részvények árfolyamát összeszorozzuk az összes kibocsájtott részvények számával.

41 <http://finance.yahoo.com/q?s=GOOG> [2013.10.26]

42 <http://www.businessinsider.com/the-20-most-valuable-brands-in-the-world-2013-5?op=1> [2013.10.26]

43 <http://finance.yahoo.com/q?s=SAP> [2013.10.26]

44 <http://www.businessinsider.com/the-20-most-valuable-brands-in-the-world-2013-5?op=1> [2013.10.26]

45 <http://brandirectory.com/profile/otp-bank> [2013.10.26]

46 <http://brandirectory.com/profile/otp-bank> [2013.10.26]

47 Jó példa erre a Chanel híres illata, amely az „5” megjelölést viseli.

48 Javaslat AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK tanácsi rendelet módosításáról Brüsszel, 2013.3.27. COM (2013) 161 final 2013/0088 (COD) C7-0087/13.

K+F beruházásokra van szükség, ami folyamatos termékfejlesztést és-tökéletesítést eredményez. Ez a dinamikus folyamat a foglalkoztatásra is kedvező hatással van. Az egyre élesedő versenyben nemcsak a védjegyek piaci siker terén betöltött központi szerepe nő folyamatosan, hanem számuk és kereskedelmi értékük is. 2012-ben minden eddiginél nagyobb számú közösségi védjegybejelentést nyújtottak be (több mint 107 900-at, szemben a 2010. évi 98 217 és az egy évtizeddel korábbi 49 503 bejelentéssel). 2011 során a BPHH-hoz⁴⁹ beérkezett a működésének 1996-os megkezdésétől számított egymilliomodik bejelentés.” Az idézetből is kitűnik, hogy főleg a kis- és középvállalkozások számára szeretné a Bizottság elérhetőbbé tenni a közösségi védjegybejelentés- és oltalom lehetőségét, mert ettől a gazdaság élénkülését és ezzel együtt új munkahelyek teremtését várják. Ennek az oka az, hogy a védjegyek a termékek és szolgáltatások kreatív fejlesztéséhez új, innovatív kialakításához is hozzájárulnak, hiszen a gyártók számíthatnak a védjegyoltalom által biztosított védelemre. Tehát, kevésbé kell attól tartaniuk, hogy nagy anyagi és egyéb ráfordítással létrehozott és piacra bevezetett termékeiket más gyártó, forgalmazó könnyedén „leutánozhatja”. Ennek a védelemnek főleg az informatikai újítások, szoftverek, programok területén van nagy fontossága, ahol az első prototípus elkészítése hatalmas költségeket okoz, míg annak másolása csupán elenyésző összegekbe kerül. A Bizottság a kisvállalkozói intézkedéscsomagjában, melyet 2008-ban adott ki, már jelezte elkötelezettségét az iránt, hogy megkönnyítsék a kkv-k helyzetét a CTM bejelentési eljárásokban. A közösségi védjegyrendszer korszerűsítése és innovációs keretrendszerének javítása, illetve az anyagi és eljárási szabályok közelítése témájában ezután több európai uniós dokumentumban is megjelenik, így történik ez az Európa 2020 stratégiában is. Végül az Európai Tanács 2010 májusában az európai védjegyrendszer jövőbeli felülvizsgálatáról adott ki egy közösségi dokumentumot,⁵⁰ mely alapján a Bizottság 2011-ben vállalta a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó uniós szabályozás, és köztük a közösségi védjegyrendszer felülvizsgálatát. Ezzel kapcsolatban számos tanulmány született,⁵¹ ezek közül az egyik a Max Planck Intézeté.⁵² Ők kutatásuk során arra a

véleményre jutottak, hogy a CTM rendszer biztos talajon áll, ám még szükséges lehet a jogharmonizáció kiteljesítése a nemzeti hivatalok és az uniós hivatal, a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal között. Alapvető probléma, hogy a közösségi védjegyrendszernek eredetileg nem volt célja az eljárások közelítése, inkább az anyagi jogi fogalmak és normák körében volt szélesebb körű a jogegységesítés. A kutatásokra adott válaszként, 2013-ban pedig megismerhettük azt, hogy a Bizottság mire jutott a felvetett problémák megoldása tekintetében, mivel közzétette javaslatait. Ezek mind az Európai Parlament és a Tanács védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2008/95/EK irányelvére (2008. október 22.)⁵³, mind a Tanács a közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK rendeletére (2009. február 26.)⁵⁴ kiterjedtek.

Az európai védjegy fogalma

A tervezet egyik legnagyobb „újdonsága”, hogy a grafikai ábrázolhatóság feltételére vonatkozó követelmény kikerül a szabályozásból. A rendelet⁵⁵ eredeti szövege így szól:

4. cikk

„A közösségi védjegyoltalom tárgyát képező megjelölés

*A közösségi védjegyoltalom tárgyát képező megjelölés Közösségi védjegyoltalom tárgya lehet minden **grafikailag ábrázolható** megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket, ábra, kép, alakzat, betű, szám, továbbá az áru vagy a csomagolás formája, ha e megjelölés alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól.*”

Míg, a tervezet⁵⁶ szövege a következő:

4. cikk

„Az európai védjegyoltalom tárgyát képező megjelölés

Európai védjegyoltalom tárgya lehet minden megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket –, ábra, kép, alakzat, betű, szám, szín, továbbá az áru vagy a csomagolás formája, vagy hangok, amennyiben e megjelölés alkalmas a következőkre:

⁴⁹ Belső Piaci Harmonizációs Hivatal

⁵⁰ Council conclusions of 25 May 2010 on the future revision of the Trade Mark system in the European Union (2010/C 140/07) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:140:022:0023:EN:PDF> [2011.11.08]

⁵¹ ilyen például az INNO-tec és az Allensbach Survey tanulmánya is: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/tm/#maincontentSec 2 [2011.11.08]

⁵² <http://www.ip.mpg.de/de/pub/aktuelles.cfm> [2011.11.08]

⁵³ 2013/0089(COD) - 27/03/2013 Legislative proposal <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/summary.do?id=1256341&t=e&l=en> [20131108]

⁵⁴ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2013/0088%28COD%29&l=en> [20131108]

⁵⁵ A közösségi védjegyről szóló 207/2009 EK Tanácsi rendelet II. cím 1. fejezet (A közösségi védjegy meghatározása a közösségi védjegyoltalom megszerzése) 4. cikk.

⁵⁶ Javaslat AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK tanácsi rendelet módosításáról Brüsszel, 2013.3.27. COM (2013) 161 final 2013/0088 (COD) C7-0087/13.

a) valamely vállalkozás áruinak vagy szolgáltatásainak megkülönböztetése más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól;

b) ábrázolása lehetővé teszi az illetékes hatóság és a nyilvánosság számára a jogosultnak nyújtott oltalom pontos tárgyának meghatározását.”

Amint az láthatjuk a két szöveg összehasonlításakor, tartalmilag igen nagy változáson ment keresztül az eredeti normaszöveg. Egyrészt kikerült belőle a grafikailag ábrázolhatóság kritériuma, mely igen sok Európai Bíróság előtt lezajlott eljárás „főszereplője” volt, másrészt ennek közvetlen következményeként, e feltétel helyett a tervezetbe a b), pontban meghatározott alkalmassági feltétel került az oltalom pontos tárgyának meghatározására vonatkozóan. Azt, hogy ez a változtatás hogyan szolgálja majd a jogbiztonság növekedését, és hogy pontosan milyen esetekre is gondolt a jogalkotó, a tervezetből⁵⁷ is kiderül: „Nagyfokú jogbizonytalanságot teremt egyes nem hagyományos, például kizárólag hangokból álló védjegyek tekintetében. Ez utóbbi esetben a grafikai eszközöktől eltérő módon (pl. hangfájl segítségével) történő ábrázolás kívánatosabb is lehet, ha az a védjegy pontosabb azonosítását teszi lehetővé, és ezáltal a nagyobb jogbiztonság célját szolgálja. A javasolt új fogalom meghatározás lehetőséget teremt az elegendő garanciát biztosító technológiai eszközökkel ábrázolt dolgok lajstromozására. A cél nem a megengedhető ábrázolási módok körének korlátlan kiterjesztése, hanem nagyobb fokú rugalmasság biztosítása e tekintetben, miközben nagyobb jogbiztonságról is gondoskodunk.” Tehát, itt a reform célja a nem hagyományos védjegyek ábrázolási lehetőségeinek kibővítése, melyet a technikai fejlődés követelt meg. A javaslat egyébként kimondottan elavultnak nevezi a 2009-es rendelet grafikai ábrázolhatóságra vonatkozó kritériumát. Az előbb leírtakból az következik, hogy megkülönböztethetünk hagyományos és nem hagyományos védjegyeket, azonban azt már nem mondhatjuk ki, hogy a hagyományos védjegyeket csak grafikailag, a nem hagyományosakat pedig csak „elegendő garanciát biztosító technológiai eszközökkel” lehetne rögzíteni. Már csak azért sem, mert maga a javaslatban említett példa, a hangvédjegyek egy része is ábrázolható és lajstromozható mind grafikailag (kotta),⁵⁸ mind

⁵⁷ Javaslat AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK tanácsi rendelet módosításáról Brüsszel, 2013.3.27. COM (2013) 161 final 2013/0088 (COD) C7-0087/13.

⁵⁸ Szabályszerűen elkészített kottával való grafikai ábrázolhatóságot megengedte az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása során a Shield Mark-ügyben (C-283/01). A kritériumok a következők a hangvédjegy legyen grafikailag ábrázolható és megkülönböztetésre alkalmas. Plusz feltétel, hogy a kérelmezőnek csatolnia kell a nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy hangvédjegy lajstromozását szeretné, különben a

hangfájl, vagy egyéb technikai-technológiai módon. Azért csupán egy részük, mert nem csak zeneművekről lehet szó, hanem például egyes autó- vagy motorkerékpár hangok⁵⁹ bejegyzése iránti kérelmekről is. Az ECTA (European Communities Trade Mark Assotiation)⁶⁰ által, az új védjegytervezetről készített tanulmány⁶¹ megjegyzi, hogy az illatok, szagok védjegyként való bejegyzése még így is problémákat okozhat majd a jövőben. Erre egyébként, eddig nem volt lehetősége a vállalkozásoknak és magánszemélyeknek, sem az Unió szintjén, sem nemzeti szinten. Ezt az Európai Bíróság többek között a Sieckmann-ügyben (C-273/00) mondta ki előzetes döntéshozatali eljárása során. Megállapította, hogy sem kémiai képlet, sem szavakkal történő körülírás, de még illatminta letétbe helyezése vagy ezek kombinációja sem elegendő a grafikailag ábrázolhatósághoz. Ez a gyakorlat talán az új védjegyrendelettel változni fog, hiszen a grafikailag ábrázolhatóság hiánya már nem fog a feltétlen kizáró okok közé tartozni a védjegyek bejegyzése tekintetében.

Még egy további különbséget fedezhetünk fel a két normaszöveg között, mégpedig a címben. 2009-ben a közösségi-, míg 2013-ban az európai védjegyoltalom a 4. cikk szabályozási tárgyának megjelölése. Ezzel kapcsolatban az ECTA-tanulmány⁶² elég éles kritikát fogalmaz meg, mégpedig azt, hogy inkorrekt az „európai” megnevezés, mert nem minden földrajzilag Európában elhelyezkedő állam tagja az Uniónak. Így erősen ajánlja a közösségi („Union”) megnevezés ismételt alkalmazását a normaszövegben.

kérelemből akár ábrás védjegy bejegyzése iránti kérelemre is lehetne következtetni.

⁵⁹ A Harley Davidson próbálta meg a járó motor hangját levédetni, azonban nem járt sikerrel, mert a hang nem volt megkülönböztetésre alkalmas.

http://vedjegy.blog.hu/2012/01/25/a_legnevetsegesebb_vedjegy_bejelentese_2 [2013.11.01.]

⁶⁰ <http://www.ecta.org> [2013.11.01.]

⁶¹ ECTA, Reform of the European Trade Mark System- ECTA's preliminary comments on the proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council amending Council Regulation (EC) No 207/2009 on the Community trade mark and on the Proposal for amending the Directive 2008/95/EC to approximate the laws of the Member States relating to trade marks, Brüsszel, 2013.06.24., ECTA Secretariat, 4 o. http://www.ecta.org/IMG/pdf/ecta_opinion_on_legislative_pack_age_summary.pdf [2013.11.01.]

⁶² ECTA, Reform of the European Trade Mark System- ECTA's preliminary comments on the proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council amending Council Regulation (EC) No 207/2009 on the Community trade mark and on the Proposal for amending the Directive 2008/95/EC to approximate the laws of the Member States relating to trade marks, Brüsszel, 2013.06.24., ECTA Secretariat, 4 o. http://www.ecta.org/IMG/pdf/ecta_opinion_on_legislative_pack_age_summary.pdf [2013.11.01.]

Dobos Denisz (IV. évfolyam): 2012. szeptembere óta vagyok demonstrátor a Polgári Jogi Tanszéken és az elmúlt másfél év alatt lehetőségem nyílt megannyi érdekes diákköri előadáson aktívan részt venni. Az egyik TDK ülés alkalmával bepillantást nyertem a

reklámjog, illetve a versenyjog világába, melynek hatására jelentkeztem a Gazdasági Versenyhivatal által megrendezésre került „Versenyjog Magyarországon és az EU-ban 2013” című országos tanulmányi versenyre, amelyen második helyezést értem el. Az alábbiakban a díjazott dolgozatom egy rövidebb kivonatát szeretném ismertetni.

Az összefonódások bejelentési kötelezettsége a magyar szabályozásban

1.1. Az összefonódás-ellenőrzés jelentősége

A legtöbb modern versenyjogi szabályozásban megtalálható az összefonódások⁶³ ellenőrzése, amely mintegy harmadik elemként funkcionál a versenykorlátozó megállapodások és a piaci hatalommal való visszaélés tilalma mellett.⁶⁴

Az összefonódás-ellenőrzés napjaink gazdasági életében egyre fontosabb szerepet tölt be, amelyet mi sem bizonyít jobban, mint az a tény, hogy az Európai Unió piacán - különösen az új tagállamok felvétele során, illetve azt követően - jellemzően a gazdasági hatékonyság javítása céljából jelentős vállalati tranzakciók mentek végbe, amelyek gyakran a gazdasági társaságok összefonódásában testesültek meg. Ezek az összefonódások, koncentrációk különbözőképpen hathatnak egy adott állam gazdaságára. Egyrészt lehetnek pozitívak, amennyiben megfelelnek a dinamikus verseny követelményeinek és képesek fokozni a gazdaság versenyképességét, javítani a növekedés feltételeit és növelni az életszínvonalat. Másrészt azonban biztosítani kell azt, hogy az átszervezési folyamatok ne okozzanak maradandó károkat a versenyben, ezért az államnak rendelkeznie kell az olyan összefonódások szabályozásáról, amelyek alkalmasak arra, hogy akadályozzák a hatékony versenyt.⁶⁵

⁶³ Elemzésemben a „fúzió”, az „összefonódás” és a „koncentráció” fogalmakat felcserélhetően használom.

⁶⁴ BOYTHA Györgyné- TÓTH Tihamér (szerk.): *Versenyjog*, Budapest, 2010, PPKÉ JÁK, 185. o.

⁶⁵ SZUCHY Róbert: *Verseny, szabályozás és a hatékonyság- A hatékonyság szerepe az Európai Unió összefonódás-ellenőrzési rendszere tükrében*. In: Nótári Tamás (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára*, Szeged, 2010, Lectum Kiadó, 425. o.

A fentiekből következően megállapítható, hogy az összefonódások ellenőrzésének célja egy olyan piaci szerkezet fenntartása, ahol megfelelően érvényesül a verseny. Ennek keretében egyfelől célszerű előre megakadályozni az olyan helyzetek kialakulását, amelyekben szinte adott a piaci hatalommal való visszaélés lehetősége vagy kényszere, másfelől pedig szükséges az olyan piaci szerkezet fenntartása, amely a gazdasági verseny hatásos működése útján biztosítja, hogy az abból fakadó előnyöket élvezhesse az egész társadalom, különösen a végfelhasználók, a versenyjogi értelemben vett fogyasztók.⁶⁶

Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy a gazdasági élet törvényszerűségeit a jog nem tudja megváltoztatni. A korszerű versenyjogi mechanizmusok a tőkekonzentráció folyamatát ma már nem megakadályozni, csupán ellenőrizni akarják, mégpedig azzal, hogy kiiktatják a káros kinövéseket a rendszerből. A jogalkotó a vállalkozások összefonódására vonatkozó szabályok révén a gazdasági hatalom kialakulását, a koncentrációs folyamatokat kívánja ellenőrizni.⁶⁷

1.2. A fúziókontroll és a bejelentési kötelezettség kapcsolata

A versenypolitika utóbbi 20 évének különösen említésre méltó jelensége volt a versenyjogi rendszerek világszerte bekövetkezett elterjedése, amelynek köszönhetően ma már több mint 100 ország rendelkezik versenyjoggal, melyek közül legalább 80 tartalmaz fúzióellenőrzést. A fúziókontroll-rendszerek széles körű elterjedtsége a legtöbb cégre nagyobb hatással van, mint a kartelleket és az erőfölénnyel való visszaélést tiltó szabályok, és nem feltétlenül azért, mert a cégek ez utóbbiakat hajlamosak semmibe venni, hanem mert a tranzakciók a fúzióellenőrzési szabályok alapján gyakran előzetes bejelentési kötelezettség alá esnek.⁶⁸

A fúziókontroll szabályozás a versenyjogban az adott állam, az adott jogrendszer fejlettségének fokmérőjeként is szolgál.⁶⁹ Minden olyan jogrendszerben, ahol van fúzióellenőrzés, számtalan kérdést rendezni kell, így többek között azt, hogy a jogalkotó mely piaci tranzakciókat minősíti összefonódásnak, mi legyen az a mérethatár, amely felett már az ellenőrzésre hivatott szerv útján a jogalkotó gyakorolni kívánja ellenőrzési hatalmát, továbbá, hogy az ellenőrzést „ex ante” vagy „ex

⁶⁶ BOYTHA- TÓTH, 2010, 186. o.

⁶⁷ MISKOLCZI BODNÁR Péter: *A magyar versenyjog anyagi jogi szabályai*, Miskolc, 2011, Novotni Kiadó, 153. o.

⁶⁸ WHISH, Richard: *Versenyjog*, Budapest, 2010, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 799. o.

⁶⁹ SZILÁGYI Pál: *Fúziókontroll Magyarországon- Alapvetések*. In: Tóth Tihamér- Szilágyi Pál (szerk.): *A magyar versenyjog múltja és jövője- Jubileumi kötet a modern magyar versenyjog 20 éves fennállására*, Budapest, 2011, PPKÉ JÁK, 151. o.

post” kívánja megvalósítani. Ezen kívül szintén fontos kérdés, hogy melyik fúziós tesztet alkalmazzák, azaz mely esetben tiltson meg az arra feljogosított hatóság egy összefonódást.⁷⁰ Mindenekelőtt azonban azt kell eldönteni, hogy az adott összefonódást mikor kelljen bejelenteni. Ennek szabályozására a gyakorlatban a következő rendszerek alakultak ki:⁷¹

Vannak olyan jogrendszerek, amelyek a piaci részesedések alapján írják elő a bejelentési kötelezettséget. Ilyen például Ausztrália.

A második kategóriát azon államok alkotják, amelyek bizonyos szabályok szerint meghatározott árbevétel alapján szabályozzák azt, hogy egy vállalkozásnak mely esetben kell az összefonódást bejelentenie. Erre példa az Európai Unió, Németország és Magyarország.

Végül a harmadik lehetőség az, hogy az előbb említett módszereket vegyítik, így tesz az Egyesült Királyság is.⁷²

Mivel a fúziókontroll-eljárás jelentős erőforrásokat vesz igénybe mind a versenyhatóság, mind az érintett vállalkozások részéről, a szabályok kidolgozása és alkalmazása során alapvető kérdés a bejelentési kötelezettséggel terhelt tranzakciók körének egzakt meghatározása. E körben mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó közös célja az, hogy csak az olyan tranzakciók vizsgálatára kerüljön sor, amelyek érdemben versenykorlátozó hatást fejthetnek ki. Ugyanakkor az is elsődleges szempont, hogy ilyen tranzakciók esetében a felek ne tudják kikerülni a bejelentési kötelezettséget.⁷³

2.1. A Tpv. ⁷⁴ szabályozása

A Tpv. a „vállalkozások összefonódásaként” jelöli meg a jogirodalomban „koncentráció” néven is ismert folyamatot. A piacon végbemenő koncentráció ellenőrzésének eszközeként a versenytörvény engedélykérési kötelezettséget ír elő. A törvény azonban nem követeli meg azt, hogy valamennyi összefonódást bejelentésük a Gazdasági Versenyhivatalnak. A jogalkotó csak a verseny szempontjából meghatározó jelentőségű koncentrációs műveletek esetében írja elő a GVH engedélyének megszerzését.⁷⁵ Az engedélykérés alapján a GVH megvizsgálja az összefonódás hatásait, számba veszi azok lehetséges előnyeit,

illetve hátrányait, majd dönt az engedély megadása tárgyában.⁷⁶

Mind Magyarországon, mind az Európai Unióban bejelentési kötelezettség alá esnek azok az összefonódások, amelyek bizonyos méretet érnek. Ezen méret meghatározására egy objektív ismérv szolgál, nevezetesen az árbevétel alapján meghatározott ún. küszöbszám. Azon összefonódások, amelyek elérik a törvény által előre meghatározott küszöbszámot, bejelentési kötelezettség alá esnek. Szintén a küszöbszámok segítségével dönthető el, hogy egy adott összefonódást az Európai Bizottsághoz, vagy a nemzeti versenyhatóságokhoz, így például a GVH-hoz kell-e bejelenteni.⁷⁷

2.2. Engedélyköteles-e a tranzakció?

A versenytörvény értelmében az engedélyeztetési kötelezettségnek két előfeltétele van: az összefonódás megvalósulása és az árbevételi küszöbök túllépése.⁷⁸

Mielőtt rátérnék a Tpv. által meghatározott küszöbszámokra, előljáróban meg kell határozni, hogy mely vállalkozások minősülnek az összefonódásban érintett vállalkozásnak.

Eszerint az érintett vállalkozások az összefonódásban közvetlenül és közvetetten résztvevők. Közvetlen résztvevők azok, akik között az összefonódás létrejön. Közvetett résztvevőknek minősülnek azon vállalkozáscsoport további tagjai, amelybe a közvetlen résztvevő tartozik. A közvetett résztvevők körének meghatározása során figyelmen kívül marad az, akinek az irányítási joga megszűnik. Az érintett vállalkozáscsoport valamely közvetlen résztvevő és az ahhoz a fentiek szerint kapcsolódó közvetett résztvevők együtteséből áll össze.⁷⁹

A Tpv. meghatározza azon küszöbszámokat, amelyek elérése esetén az összefonódást be kell jelenteni. Így a vállalkozások összefonódásához a Gazdasági Versenyhivaltól engedélyt kell kérni, ha valamennyi érintett vállalkozás-csoport, valamint az érintett vállalkozáscsoportok tagjai és

⁷⁰ SZILÁGYI, 2011, 152. o.

⁷¹ Vannak olyan országok, ahol egyáltalán nem kötelező az összefonódások bejelentése, így pl.: Szingapúrban.

⁷² SZILÁGYI, 2011, 152. o.

⁷³ HEGYMEGI- BAKONYI Zoltán- HORÁNYI Márton- BAKI Julianna: *A magyar fúziókontroll fejlődésének egyes kérdései*. In: Tóth Tihamér- Szilágyi Pál (szerk.): *A magyar versenyjog múltja és jövője- Jubileumi kötet a modern magyar versenyjog 20 éves fennállására*, Budapest, 2011, PPKÉ JÁK, 158. o.

⁷⁴ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.)

⁷⁵ MISKOLCZI-BODNÁR Péter: *Versenyyog*, Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 178. o.

⁷⁶ Amennyiben egy összefonódás teljes mértékben megfelel a fúziós teszt kritériumainak, a GVH engedélyezi azt. Előfordulhat azonban, hogy eredeti formájában az összefonódás versenyjogi aggályokat vet fel, ilyenkor gyakori megoldás bizonyos feltételek, vagy kötelezettségek előírása, amelyeket ha betartanak, akkor ezeknek köszönhetően megszűnnek a versenyproblémák és engedélyezhetővé válik az összefonódás. Részletesen lásd: A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet és a 802/2004/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható korrekciós intézkedésekről HL c267 (2008) és a Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 1/2008. számú közleménye.

⁷⁷ BOYTHA- TÓTH, 2010, 204. o.

⁷⁸ BALOGH Virág- NAGY CSONGOR István- PÁZMÁNDI Kinga- VEREBICS János- ZAVODNYIK József: *Magyar versenyjog*, Budapest, 2012, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 256. o.

⁷⁹ BOYTHA- TÓTH, 2010, 209. o.

más vállalkozások által közösen irányított vállalkozások előző üzleti évben elért nettó árbevétele együttesen a tizenöt milliárd forintot meghaladja, és az érintett vállalkozás-csoportok között van legalább két olyan vállalkozás-csoport, melynek az előző évi nettó árbevétele a vállalkozáscsoport tagjai és más vállalkozások által, közösen irányított vállalkozások nettó árbevételével együtt ötszázmillió forint felett van.⁸⁰ A GVH engedélye csak akkor szükséges, ha mindkét érték meghaladja a Tpvt.-ben rögzített küszöbértéket.⁸¹ Az ötszázmillió forintos küszöbérték meghatározásakor figyelembe kell venni az összefonódás következtében az irányítását elvesztő vállalkozáscsoportba tartozott vállalkozásokkal az összefonódást megelőző két éves időszakban az irányítást megszerző vállalkozáscsoport által megvalósított - engedélykerési kötelezettség alá nem esett - összefonódásokat is.⁸² Ezen szabállyal a jogalkotó azt akarta elérni, hogy ne lehessen apránként felvásárolni egy vállalkozást, vagy vállalkozáscsoportot, kijátszva ezzel a bejelentési kötelezettséget.⁸³

2.3. Az árbevétel számítása

A Tpvt. rendelkezései alapján a nettó árbevétel számítása során nem kell figyelembe venni az érintett vállalkozásoknak, vagy azok részeinek egymás közötti forgalmát.⁸⁴

A törvény hozzáteszi, hogy az állami, vagy helyi önkormányzati többségi tulajdonban lévő érintett vállalkozások nettó árbevételének kiszámításánál azt a gazdasági egységet alkotó vállalkozást kell számításba venni, amely piaci magatartásának meghatározásában önálló döntési joggal rendelkezik.⁸⁵

Vállalkozásrész esetében az azt értékesítő vállalkozás által az értékesített eszközök és jogok hasznosításával elért előző évi nettó árbevételt kell figyelembe venni.⁸⁶

A közösen irányított vállalkozás nettó árbevételét egyenlő arányban kell megosztani az azt irányító vállalkozások között oly módon, hogy az azonos vállalkozáscsoportba tartozó vállalkozásokat az irányítási arány számítása szempontjából egynek kell tekinteni.⁸⁷

A Tpvt. speciális szabályokat tartalmaz az árbevétel kiszámítására például biztosító intézetek, illetve hitelintézetek esetében. Ennek értelmében biztosítóintézetek összefonódásánál a nettó árbevétel helyett a bruttó biztosítási díjak értékét kell figyelembe venni. A befektetési szolgáltatók

összefonódásánál a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeit, a pénztárak összefonódásánál a tagdíjbevételt kell figyelembe venni.⁸⁸

2.4. Kinek kell engedélyt kérnie?

Az összefonódáshoz összeolvadás és beolvadás esetén a közvetlen résztvevőknek, egyéb esetekben a vállalkozásrészt vagy közvetlen irányítást megszerzőnek kell engedélyt kérnie a GVH-tól.⁸⁹

2.5. Az engedélykérés határideje

A kérelem benyújtására a kérelmezőnek harminc nap áll rendelkezésére. A határidő az alábbi három lehetséges kezdő időpont közül a legkorábban bekövetkező eseménnyel veszi kezdetét: a) szerződés megkötése b) irányítási jog megszerzése c) a nyilvános ajánlati felhívás közzététele.⁹⁰

Speciális rendelkezést tartalmaz a Tpvt. 28. §-a a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűnek minősített gazdálkodó szervezetek felszámolási eljárása során létrejött olyan megállapodások vonatkozásában, amelyek kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezet vagy vállalkozásrésze feletti irányításszerzést vagy irányításváltoztatást eredményeznek. Ilyenkor a fúziós kérelmet az alábbi időpontok közül a legkorábbtól számított tizenöt napon belül kell benyújtani: a nyilvános ajánlati felhívás közzététele, a szerződés vagy az irányítási jog megszerzése.⁹¹

2.6. A bejelentési kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményei

Ha a bejelentési kötelezettségének az adott vállalkozás nem tesz eleget, az súlyos következményekkel járhat. Mivel a vállalkozások összefonódását eredményező szerződés létrejöttéhez a GVH engedélye szükséges, az engedély hiányában a szerződés eleve létre sem jön. Amennyiben a GVH észleli, hogy egy bejelentési kötelezettség alá eső összefonódást nem jelentettek be, akkor – a gyakorlatban – hivatalból

⁸⁰ Tpvt. 24. § (1) bek.

⁸¹ MISKOLCZI BODNÁR, 2011, 160. o.

⁸² Tpvt. 24. § (2) bek.

⁸³ BOYTHA- TÓTH, 2010, 209. o.

⁸⁴ Tpvt. 27. § (1) bek.

⁸⁵ Tpvt. 27. § (3) bek.

⁸⁶ Tpvt. 27. § (4) bek.

⁸⁷ Tpvt. 27. § (5) bek.

⁸⁸ A Tpvt. 24. § (3) bekezdése értelmében a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások összefonódásánál a nettó árbevétel helyett az alábbi bevételi tételek összegét kell számításba venni: *a)* kamatok és kamat jellegű bevételek; *b)* bevétel értékpapírokból, így bevétel részvényekből és egyéb változó hozamú értékpapírokból, bevétel részesedésből, bevétel kapcsolt vállalkozásokban való részesedésből, *c)* kapott jutalékbevételek, *d)* pénzügyi műveletek nettó nyeresége, és *e)* egyéb üzleti tevékenységből származó bevétel.

⁸⁹ MISKOLCZI BODNÁR, 2011, 165. o.

⁹⁰ Tpvt. 28. § (2) bek.

⁹¹ BALOGH- NAGY CSONGOR- PÁZMÁNDI- VEREBICS-ZAVODNYIK, 2012, 267. o.

versenyfelügyeleti eljárást indít és az eljárási díj megfizetése mellett egyben elbírálja az összefonódást.⁹² Ha ennek során arra a megállapításra jut, hogy az nem lett volna engedélyezhető, akkor megfelelő határidő tűzésével előírja az egyesült vállalkozások vagy vagyon-, illetve üzletrészek különválasztását, elidegenítését, vagy a közös irányítás megszüntetését, vagy egyéb kötelezettséget ír elő a hatásos verseny helyreállítása érdekében.⁹³ Ezen felül a bejelentési kötelezettségre megállapított határidő elmulasztása esetén a Versenytanács napi kettőszázezer forintig terjedő bírsággal sújthatja a bejelentést elmulasztó vállalkozást.⁹⁴

2011-ben a GVH az összefonódás iránti kérelem benyújtásának elmulasztása miatt mintegy 24 millió forint bírságot szabott ki.⁹⁵

3. Összegzés

Az említett tények ismeretében az összefonódásban érintett vállalkozásoknak a tranzakció során fokozott körültekintéssel kell eljárniuk, ugyanis a bejelentési kötelezettség elmulasztása vagy nem megfelelő teljesítése akár végzetes következményekkel is járhat. A gyakorlatban ráadásul még az olyan objektív és relatíve részletesen szabályozott feltételek, mint az árbevétel alapú küszöbszámok teljesülése is felvethet értelmezési problémákat. Könnyen előállhat egy olyan eset is, amikor a különböző számítási módok olyan mértékben eltérő eredményre vezetnek, hogy egyes számítások szerint a bejelentési küszöbszám teljesül, más adatok szerint viszont nem. Ilyenkor a vállalkozások dönthetnek úgy, hogy felvállalják a bizonytalan jogértelmezésből eredő kockázatot, de azt a megoldást is választhatják, hogy inkább bejelentik a tranzakciót.⁹⁶ Véleményem szerint az ilyen és ehhez hasonló bizonytalanságok kiküszöbölésének legegyszerűbb módja, ha az összefonódást bejelentik a versenyhivatalnak.

Vítkovics Bálint (IV. évfolyam): Azért választottam ezt a témát, mert kíváncsi voltam arra, hogy milyen elvárásokat fogalmaz meg a polgári jog a vezető tisztségviselővel szemben. Mennyiben speciális a felelőssége

más személyekhez képest, illetve, hogy ez speciális szabályozás mely okokra vezethető vissza. 2012 óta vagyok demonstrátor a Polgári Jogi Tanszéken, és nagyon örülök, hogy a részese lehettem. A TDK-k nagyon hasznosak szerintem, mert olyan témákkal lehet foglalkozni, amelyekre az előadások során nem biztos, hogy jut idő. Demonstrátornak pedig azért jó lenni, mert olyanokkal ismerkedhettem meg, akiknek az enyémhez hasonló érdeklődési köre van, illetve mert, a TDK-k megszervezésében is aktívan részt lehet venni.

A vezető tisztségviselő felelőssége

Bevezetés

Magyarországon 588 738 gazdasági társaság volt regisztrálva a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2012-ben.⁹⁷ Tevékenységi körüket figyelembe véve kijelenthető, hogy Magyarország gazdasági életében komoly szerepet töltenek be.⁹⁸ Éppen emiatt egyáltalán nem mindegy, hogy milyen szabályok vonatkoznak a vezető tisztségviselőkre, vagyis azokra, akik meghatározzák egy adott gazdasági társaság üzletpolitikáját, működését. Ennek szabályozása pedig a jog, azon belül is a társasági jog területére tartozik.

Társaságok

Mielőtt ismertetésre kerülnének a vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó szabályok, érdemes tisztázni azt, hogy mi is a társaság, illetve azt, hogy ki is a vezető tisztségviselő.

A társaságok kialakulásának gyökerei egészen az ókori Rómaig nyúlik vissza. Már a római jog is ismerte az emberektől elkülönülő jogképességgel rendelkező társaságot.⁹⁹ A kialakulás azonban hosszú időt vett igénybe. A történeti fejlődés tekintetében két nagy korszakot tudunk megkülönböztetni. Az első a XIX. századig tart, és főbb jellemzője az erős állami jelenlét, amely miatt a társasági jog erőteljes közjogi jelleget mutat.¹⁰⁰ A XIX. századtól kezdődően a felek akarata egyre jobban kifejezésre került, illetve erősödött az a régóta tartó folyamat, amely az állami szerepvállalás visszaszorulásával járt. Az állam szabályozó szerepe továbbra is megmaradt, sőt egyre cizelláltabb jogalkotási folyamattal találjuk szemben magunkat, de a szabályozásnál a legfontosabb szempont már a felek érdekeinek

⁹² BOYTHA- TÓTH, 2010, 205. o.

⁹³ Tpt. 31. §

⁹⁴ Tpt. 79. §

⁹⁵ GVH elnökének 2011. évi Országgyűlési beszámolója In: <http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/219832ED1EB4492D7.pdf> Utolsó letöltés ideje: 2013. március 7. (18:24)

⁹⁶ HEGYMEGI- BAKONYI - HORÁNYI- BAKI, 2011, 180. o.

⁹⁷ www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/gaz/gaz21212.pdf

⁹⁸ KISFALUDI András, *Társasági jog*, Budapest. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2007., 19-26.o.

⁹⁹ FÖLDI András-HAMZA Gábor, *A római jog története és intézményei*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010. 230.o.

¹⁰⁰ KISFALUDI András, *A társasági jog helye a jogrendszerben*. Polgári Jogi Kodifikáció 2000/3. 6.o.

védelve nem pedig az egyes állami pozíciók védelve. E változás következtében pedig a modern társasági jog a magánjog területére került át.¹⁰¹

Amennyiben pontos definíciót szeretnénk találni arra, hogy mi is a társaság nehéz helyzetben lennének.¹⁰² Mindenekelőtt azt állapíthatjuk meg, hogy beszélhetünk egy szerződéses viszonyról, amely a tagok között jön létre, és leírható polgári jogi viszonyokkal.¹⁰³ Megállapíthatjuk továbbá, hogy a társaságok valamilyen cél elérése érdekében jönnek létre. Ennek a célnak nem kell kizárólag gazdaságinak lennie. További fontos vonás az állami szabályozás, amely megszabja azokat a kereteket, amelyek között a szerződő felek szabadon kifejezhetik akarataikat, azaz még ha vannak is korlátok, elmondhatjuk, hogy a felek magánautonómiája megvalósulhat.¹⁰⁴ További lényeges vonás, hogy a társaság a tagjaitól elkülönült jogi személy, amely saját vagyonnal rendelkezik.¹⁰⁵

A vezető tisztségviselőről lakonikusan azt mondhatjuk, hogy az a személy, aki a társaság ügyvezetését ellátja. Az ügyvezetést pedig a törvény határozza meg. NOCHTA TIBOR az ügyvezetés fogalmának boncolásánál főként az operatív, képviseleti tevékenységre helyezi a hangsúlyt.¹⁰⁶ KISFALUDI ANDRÁS szerint nem minden olyan döntés tartozik az ügyvezetés körébe, amelyben nem a legfőbb szerv dönt.¹⁰⁷ Érdemes még megemlíteni SÁRKÖZY TAMÁST, aki úgy véli, hogy a vezető tisztségviselő társasági jogi fogalom, amely azonban nem zárja ki, hogy más vezetői tisztséget működtethessünk az adott társaságnál.¹⁰⁸

Az új Ptk.

A vezető tisztségviselővel kapcsolatos felelősségi tényállásokat jelenleg a 2006. évi IV. törvény (Gt.) szabályozza. 2014. március 15-én azonban hatályba lép az új Polgári Törvénykönyv,

mely magában fogja foglalni a társasági jogi szabályokat. Az új Ptk. számos új változást hoz: jogi személységet fog nyerni a közkereseti társaság és a betéti társaság, alapvetően a diszpozitivitás fogja jellemezni a társasági jogot - ami nehézségekkel járhat.¹⁰⁹ Szintén komoly változásnak tekinthető, hogy a gazdasági társaságok közös szabályai csökkenni fog, mivel több szabály átkerül a jogi személyek általános szabályaihoz.¹¹⁰

A vezető tisztségviselő felelőssége

A társasági jog egyik dilemmája az, hogy a vezető tisztségviselő sokszor nem tagja a gazdasági társaságnak, tehát egy olyan személy hozza meg a fontos döntéseket, aki nem teljesített vagyoni hozzájárulást, azaz nem a saját vagyont kezel. Ezért szükség van arra, hogy valamilyen módon biztosítani lehessen, hogy a vezető tisztségviselő feladatát minél nagyobb gondossággal és figyelemmel lássa el. Az egyes felelősségi szabályok pedig alkalmasak lehetnek erre.¹¹¹ Azt sem szabad elfelejteni, hogy amennyiben nem lenne megállapítható a vezető tisztségviselővel szemben felelősség, minden döntésének következménye a tagokat terhelné.¹¹²

A vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályok egyik fontos ismérve az elvárhatósági mérce. Fontos elvárás, hogy a vezető tisztségviselőnek főszabály szerint mindig a társaság érdekeit kell elsődlegesen szem előtt tartania, és ennek során a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve.¹¹³ A létesítő okirattól, jogszabálytól, társasági határozattól eredő kötelezettség megszegését relatíve könnyebb meghatározni, mint azt, hogy mikor sérült társasági érdek elsődlegessége. Utóbbit főként a bírósági ítéletekből lehet megismerni. A társaság érdekeinek elsődlegessége és a jogszabályoknak, létesítő okiratban foglaltaknak, valamint a határozatoknak való megfelelésen kívül további követelmény a vezető tisztségviselővel szemben az, hogy megfelelően járjon el - mivel ha nem így tesz,

¹⁰¹ Uo. 3-7. o.

¹⁰² PETRIK Ferenc (főszerk.) – SÁRKÖZY Tamás (szerk.), *Polgári jog. A jogi személy, Az új Ptk. magyarázata II/VI.* Budapest, HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft., 2013., 27. o.; KISFALUDI András, *A társasági jog helye a jogrendszerben.* Polgári Jogi Kodifikáció 2000/3. 3.o.

¹⁰³ Uo. 7. o.

¹⁰⁴ Egyes jellemvonásokról részletesebben: KISFALUDI András, *A társasági jog helye a jogrendszerben.* Polgári Jogi Kodifikáció 2000/3. 3.o. és LENKOVICS Barnabás-SZÉKELY László. *A személyi jog vázlata.* Budapest, Eötvös József Könyvkiadó, 2008., 56-61.o.

¹⁰⁵ KISFALUDI András, *Társasági jog.* Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2007., 30-32.o.

¹⁰⁶ NOCHTA Tibor, *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban.* Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2005., 147.o.

¹⁰⁷ VÉKÁS Lajos (szerk.), *A Polgári Törvénykönyv Magyarázatokkal.* Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2013., 96.o.

¹⁰⁸ SÁRKÖZY Tamás (szerk.), *Társasági törvény, cégtörvény.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2000., 80.o.

¹⁰⁹ TÖRÖK Tamás, *A gazdasági társaságok közös szabályai.* Gazdaság és Jog 2013/ 7-8. 2. o.

¹¹⁰ BODZÁSI Balázs, *Főbb változások az új Ptk.-nak a jogi személyekre, valamint a gazdasági társaságokra irányadó közös szabályaiban.* Cég hírnök 2013/8. 3-7.o.

¹¹¹ KISFALUDI András, *A felelősség funkciója és hatásmechanizmusa a gazdasági társaságok jogában.* In KIRÁLY Miklós-GYERTYÁNFY Péter (szerk.). *Liber amicorum.* Budapest, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, 2004. 228-229.o.

¹¹² KISFALUDI András - SZABÓ Marianna (szerk.), *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve.* Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2008., 371.o.

¹¹³ új Ptk. 3:21.§ (2) bekezdése és 3:112.§ (2) bekezdése

szintén megállapítható a felelőssége.¹¹⁴ Az, hogy mi számít megfelelő eljárásnak szintén nehéz kérdés, mivel a vezető tisztségviselőnél nem érvényesül az adott helyzetben általában elvárhatóság követelménye. Tőle ugyanis fokozottabb gondosságot vár el a jog. Ezt leginkább úgy fogalmazhatjuk meg NOCHTA TIBOR szavaival élve, hogy úgy kell eljárnia a vezető tisztségviselőnek, ahogy azt a társaság érdeke az adott helyzetben általában megkívánja.¹¹⁵ Ez érthető, hiszen a vezető tisztségviselő menedzseri tevékenysége során meghatározza a társaság üzletpolitikáját¹¹⁶ is, amely komoly felelősséggel jár, és egy esetleges nemtörődomség komoly kárt tud okozni.¹¹⁷ Az, hogy mely magatartás fér még bele a fokozottabb gondosságba és melyik nem, arra szintén az egyes bírósági ítéletek adhatnak iránymutatást. Az egyik nagy nehézséget ezekben az esetekben az okozza, hogy a bíróságnak mérlegelnie kell, hogy a magatartás belefért-e az ésszerű üzleti kockázatvállalásba vagy nem.

Amikor a vezető tisztségviselő kárt okoz harmadik személynek, azért a társaság fog helyt állni. Ez pedig megalapozza a társaságnak az igényét a vezető tisztségviselőjével szemben. Azonban van lehetőség arra is, hogy a károsultak a vezető tisztségviselővel szemben lépjenek fel. Ez a különbség azért is fontos, mert előző esetben a kontraktuális felelősség szabályai az irányadók, míg az utóbbi esetben a deliktuális felelősség szabályai lesznek a meghatározóak. A deliktuális felelősségre vonatkozó szabályt akkor kell alkalmazni az új Ptk. szerint, amikor a társaság jogutód nélkül megszűnik, és a megszűnés után a hitelezőknek még kielégítetlen követelésük van. Ehhez azonban az is szükséges, hogy a vezető tisztségviselő a fizetésektelenséggel fenyegető helyzet beállta után ne vegye figyelembe a hitelezői érdeket. Fontos kivétel azonban, hogy végelszámolás esetén nem lehet alkalmazni ezt a szabályt. Az említett feltételek konjunktívak.¹¹⁸ Ezt hívják a szakirodalomban *wrongful trading*nek.

A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatban mindenféleképpen érdemes megemlíteni az új Ptk. 6:541. §-át. Eszerint, ha a vezető tisztségviselő ügykörében eljárva kárt okoz, akkor e rendelkezés lehetőséget nyújt arra, hogy a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a társasággal egyetemlegesen feleljen. Ebben az

esetben a törvény áttöri a társaság jogalanyiságát. Régóta kérdés, hogy hitelezővédelmi szempontból, hogyan lehet a jogalanyiság áttörésével eljutni a tagokhoz vagy a vezető tisztségviselőhöz. A vezető tisztségviselő esetében az új Ptk.-ban két felelősség-átviteli szabály található: a már említett *wrongful trading* (3:118.§) és a 6:541.§.¹¹⁹ Erre a felelősség-átviteli szabályra a társaságok jogi személyiségének kihasználásával végrehajtott bűncselekmények megjelenése adott okot a bírói gyakorlatban. A gyakorlat folyamatosan változott. Jelenleg a szándékos, a jogi személyiséggel visszaélő károkozás esetén állapít meg felelősséget. A szabály szigorúságát a vezető tisztségviselővel szembeni szigorúbb elvárhatósággal indokolják. Az új Ptk. tehát a bírói gyakorlatnak megfelelően szabályozza, és emeli be a törvénybe ezt a felelősségi tényállást. Hasonló a szabály, ha a vezető tisztségviselő munkaviszonyban látja el feladatát, csak azt az esetet a 6:540.§-a szabályozza.¹²⁰

A bűncselekményekkel kapcsolatban érdemes megemlíteni a kialakult bírói gyakorlatot. Eszerint, ha a vezető tisztségviselő bűncselekményével kárt okoz, akkor a vezető tisztségviselő felelőssége közvetlenül megállapítható, mivel egy társaságnak sem irányulhat a tevékenysége bűncselekmény elkövetésére, azaz a vezető tisztségviselő nem ügyvezetői ügykörében járt el a BH 2004/408. számú döntés értelmében.¹²¹ CSEHI TAMÁS több ponton is vitatja ezt a gyakorlatot.¹²²

Érdekes annak a kérdésnek a boncolgatása, hogy van-e lehetősége a vezető tisztségviselőnek arra, hogy korlátozza, vagy kizárja felelősségét. Elviekben van rá módja a felmentvény intézményének köszönhetően. A felmentvény jelentősége az, hogy a beszámoló elfogadásakor a társaság legfőbb szerve a megelőző üzleti évben kifejtett ügyvezetés megfelelőségét állapítja meg. Azaz egy utólagos megfelelőségről van szó.¹²³ Ez komoly védelmet nyújt a vezető tisztségviselő számára, hiszen így felelősségét csak abban az esetben lehet megállapítani, ha bizonyítani lehet, hogy a felmentvény alapjául szolgáló tények,

¹¹⁴ NOCHTA Tibor, *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban*. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2005., 157.o.

¹¹⁵ Uo. 154.o.

¹¹⁶ NOCHTA Tibor, *A vezető tisztségviselő magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján*. Gazdaság és Jog 2013. június 6. 4.o.

¹¹⁷ Uo. 3. o.

¹¹⁸ PETRIK Ferenc (főszerk.) –SÁRKÖZY Tamás (szerk.), *Polgári jog. A jogi személy, Az új Ptk. magyarázata II/VI*. Budapest, HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft., 2013., 151.o.

¹¹⁹ TÖRÖK Tamás, *Szerződésen kívüli károkozás szervezeti jogi vetületei: az intézményes felelősségátvitel*. Gazdaság és Jog 2013. június 6. 14-15.o.

¹²⁰ VÉKÁS Lajos (szerk.), *A Polgári Törvénykönyv Magyarázatokkal*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2013., 952-953.o.

¹²¹ KISFALUDI András - SZABÓ Marianna (szerk.), *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2008., 385.o.

¹²² CSEHI Tamás, *A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges deliktuális felelőssége?*. Polgári Jogi Kodifikáció 2008/5-6.

¹²³ FAZEKAS Csaba – JENOVAI Petra – NÓTÁRI Tamás – PAPP Tekla, *Társasági jog*. Szeged, Lectum Kiadó, 2009., 163.o.

adatok valótlanok vagy hiányosak.¹²⁴ Ezen kívül a most hatályos Ptk. 314.§-a foglalkozik a felelősség kizárásának, korlátozásának lehetőségével. Eszerint nem lehet főszabály szerint a szerződésszegésért való felelősséget korlátozni, kizárni, de vannak olyan esetek, amikor erre sor kerülhet. PÁL LAJOS szerint például elképzelhető a felelősség korlátozása, ha ennek fejében a vezető tisztségviselő díjazása is csökken.¹²⁵ Az új Ptk. ezt a kérdést a 6:152.§-ában szabályozza. A piaci viszonyok miatt diszpozitív szabály született, azaz főszabályként a felelősség kizárható, korlátozható, de ez sem korlátlan¹²⁶ csakúgy, mint a felmentvény.

Összegzés

A vezető tisztségviselő felelőssége fennállhat a társasággal szemben és a harmadik személlyel szemben egyaránt. Lehetőség van arra, hogy több vezető tisztségviselő vagy vezető tisztségviselő a társasággal egyetemlegesen feleljen. Utóbbi is azt az elvet biztosítja, hogy ne lehessen a társasági jogi személyiséggel visszaélve enyhébb felelősséget megállapítani.¹²⁷ A felelősség kapcsán felmerül az üzleti kockázat kérdése, valamint az, hogy felelősségre kell-e vonni a vezető tisztségviselőt egy esetlegesen elhibázott üzleti döntéséért. Nyugodtan mondhatjuk, hogy az üzleti tevékenységgel kapcsolatos kérdések komoly problémát okoznak a vezető tisztségviselő felelőssége tekintetében.¹²⁸ Nem lenne túl szerencsés, ha önmagában egy elhibázott döntés már megalapítaná a felelősséget, mert akkor nagy valószínűséggel nagyon kevesen vállalnának vezető tisztségviselői pozíciót. A BH2004/372. számú döntés értelmében nem is lehet egy rossz gazdasági döntést a vezető tisztségviselő terhére róni.¹²⁹

A felelősség szabályozásánál, illetve a szabályok alkalmazásánál mindenféleképpen az arany középutat kellene szem előtt tartani. Azaz egyrészt figyelembe kellene venni, hogy milyen szabályokkal lehet a leginkább elérni, hogy biztonságban érezzék magukat a tagok és a hitelezők, de ugyanakkor arra is hangsúlyt kellene helyezni, hogy ezek a szabályok ne legyenek

annyira merevek és szigorúak, hogy elérjék a leendő vezető tisztségviselőket, vagy hogy arra készítsék őket, hogy csak egy minimális kockázatot vállaljanak tevékenységük során. Egy ilyen optimális szabályozás kialakulását hathatósan elősegíthetné egy hatékony biztosítási rendszer megléte.

Dobos Dóra (III. évfolyam): Azért választottam az elbirtoklást témaként az évfolyamdolgozatomhoz, mert a tavalyi év

során a dologi jog érdekelt a legjobban. Úgy gondoltam, az elbirtoklás egy olyan téma, amiről érdekes történeti áttekintést lehetne nyújtani, illetve vissza lehet nyúlni a római jogi alapjaihoz.

Szerintem a TDK-k azért nagyon jók, mert lehetőségünk van olyan előadókat és előadásokat meghallgatni, akiket egyébként nem lenne lehetőségünk hallani. Az egyik kedvencem az idei félévben, a Légrádi Gergely által tartott, a világpiacon trendekről és a rezsisökkentésről szóló előadás, és amit nagyon várok az idei félévben, az a Vékás Tanár Úr által tartott, az új Ptk. jelentőségéről szóló előadás. Ezekon kívül is csak érdekes, aktuális témákról hallgathattunk előadásokat.

Az elbirtoklás fejlődése

Évfolyamdolgozatom témája az Elbirtoklás fejlődése volt, melynek során azt vizsgáltam, hogy az elbirtoklás jogintézménye mennyiben változott a római jogi elbirtokláshoz képest, illetve hogy Magyarországon miként változott e jogintézmény a hatályos Polgári Törvénykönyv előtt, illetve főként azt követően. Be szeretném mutatni, hogyan is nézett ki az elbirtoklás fogalma a római jogban, melyek voltak a legfontosabb feltételei, és ezeknek próbálom megkeresni a mai megfelelőjét.

Az évfolyamdolgozatom során a hatályos Polgári Törvénykönyv elbirtoklás fogalmát vettem alapul, majd ezt, egyes részei szedve vizsgáltam az egyes fogalmi elemeket. A hatályos Ptk. 121. §-a szerint: „*Elbirtoklás útján megszerzi a dolog tulajdonját, aki a dolgot sajátjaként ingatlan esetében tizenöt, más dolog esetében pedig tíz éven át szakadatlanul birtokolja.*”

Az elbirtoklás a dologi jog egyik legrégebbi intézménye és általa gyakorlatilag az idő jogi ténnyé válik és joghatást vált ki, azáltal, hogy

¹²⁴ új Ptk. 3:117.§ (1) bekezdése

¹²⁵ PÁL Lajos (szerk.), *Vezetők kézikönyve*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2009., 251.o.

¹²⁶ VÉKÁS Lajos (szerk.), *A Polgári Törvénykönyv Magyarzatokkal*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2013., 615.o.

¹²⁷ NOCHTA Tibor, *A vezető tisztségviselő magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján*. Gazdaság és Jog 2013. június 6. 6.o.

¹²⁸ KISFALUDI András - SZABÓ Marianna (szerk.), *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 376.o.

¹²⁹ Uo. 376-377.o.

kellően hosszú idejű birtoklással még a tulajdonossal szemben is védelmet lehet szerezni.¹³⁰

Az elbirtoklás eredeti tulajdonszerzési mód (vagyis új tulajdonjog keletkezik és ez a tulajdonjog független az előzőtől), melynek kettős hatása van: egyrészt tulajdon keletkeztető másrészt tulajdon megszüntető.¹³¹

A római jogban az elbirtoklás járulékos szerzősmódot jelentett, vagyis egyfajta köztes szerzősmódot a mai származékos és eredeti szerzősmód között. Az elbirtoklás járulékosága és származékos vonása abban állt, hogy feltételezett egy tulajdonátruházó ügyletet, eredeti jellege pedig abban, hogy járulékosága dacára nem valamilyen egyedi ügylet vagy jogcím, hanem az objektív törvényi feltételek maradéktalan fennállta esetén, ex iure következett be.¹³²

1. Elbirtoklás útján megszerzi a dolog tulajdonját...

A római jogban az elbirtoklás ius civil szerinti, vagyis civiljogi tulajdonszerzési mód volt, melynek lényege az volt, hogy ha valaki egy törvényben meghatározott dolgot folyamatosan birtokol, akkor tulajdonossá válhat.¹³³

A római jogban az elbirtoklás akkor következett be, ha a tulajdonszerzés hibásan ment végbe és ezt úgy orvosolták, hogy tulajdonná erősítették. Ez a hiba lehetett formai és tartalmi, amit aztán orvosolni kellett. A római jogi szabályozás szerint az elbirtokláshoz öt feltételre volt szükség. Elbirtoklásra alkalmas dolog, meghatározott idő, birtoklás, jóhiszeműség, megfelelő jogcím.¹³⁴

E fejezetben két alkotmányjogi problémával foglalkoztam, melyeket Vékás Tanár Úr is fejtegetett Alkotmány és polgári jog, különös tekintettel az AB gyakorlatára című tanulmányában. Az egyik ilyen eset egy 1991-es rendelkezés kapcsán merült fel, mely kizárta az állam és a szövetkezet tulajdonában lévő vagy birtokából jogtalanul kikerült dolgok elbirtoklását. Ám ez komoly gyakorlati problémákat okozott, mivel az állami szervek és a helyi önkormányzatok 10 év alatt sem tudták felmérni a tulajdonukban lévő vagyontárgyak körét. Ezért tízről tizenötre emelték

fel az ingatlanok elbirtoklási idejét 2001-ben.¹³⁵ Egy korabeli Index cikkből kiderül, hogy valójában az okozta a problémát, hogy nem tudták, melyek azok az ingatlanok, amik az állam tulajdonába tartoznak és melyek, amik nem.¹³⁶ Mivel ebben nem rendelkeztek a törvény időbeli hatályáról, ezért a folyamatban lévő elbirtoklásokra is alkalmazni kellett a módosítást. Így talán nem is olyan meglepő, hogy emiatt megtámadták ezt az Alkotmánybíróság előtt, mondván, hogy visszaható hatályú jogalkotásról van szó és sérti a jogbiztonság követelményét. Mivel a módosítást a folyamatban lévő szabályokra is kell alkalmazni, nem pedig csak azokra, amik a módosítás után kezdődtek. Azonban ezt az indítványt az Alkotmánybíróság elutasította.¹³⁷

A másik ilyen alkotmányjogi probléma, melyet egy Alkotmánybírósághoz benyújtott indítvány vet fel, amely szerint az elbirtoklási idő lerövidítése, illetve, hogy rosszhiszemű személy is elbirtokolhat, sérti a jogállamiság követelményét. Ám ezt az indítványt is elutasította az Alkotmánybíróság.¹³⁸

2. ...aki a dolgot sajátjaként...

Ez a feltétel a Ptk. 1960. január 1-ei hatályba lépése óta létezik jogunkban. Ennek jelentését a Legfelsőbb Bíróság (ma Kúria) kiadványai, illetve a bírói gyakorlat formálta és határozta meg. Egy miniszteri indoklás szerint sajátjaként nemcsak az birtokol, aki úgy véli, hogy a sajátját birtokolja, hanem az is, aki véglegesnek tekinti a maga birtoklását.¹³⁹ Nem elég az a tény, hogy a tulajdonos nem él a jogával, ettől még nem mondhatjuk, hogy valaki a sajátjaként birtokol egy dolgot. Ezenkívül önmagában a használat sem jelenti a sajátjakénti birtoklást, szükséges, hogy ennek legyen külső megnyilvánulása is, mivel ha ez hiányzik, akkor nem vezet elbirtokláshoz. A sajátjakénti birtoklás elbírálása nagyon szigorú, azt is mondhatjuk, hogy szigorúbb, mintha a törvény a jóhiszeműséget szabná meg követelményként.¹⁴⁰

¹³⁰ Serák István: Elbirtoklás, elévülés és az elbirtokló vagyoni érdekei. In: Gazdaság és Jog, 2009/11. szám, Budapest, 22. oldal
¹³¹ Szóke Irén: Az elbirtoklás, a használati jogok és a birtokvédelem bírói gyakorlatának elemzése és annak tanulságai. In: Polgári Jogi Kodifikáció, 2002, IV. évfolyam 3. szám, Budapest, 3. oldal

¹³² Serák István: Elbirtoklás, elévülés és az elbirtokló vagyoni érdekei. In: Gazdaság és Jog, 2009/11. szám, Budapest, 22. oldal

¹³³ Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007

¹³⁴ Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007

¹³⁵ Vékás Lajos: Alkotmány és polgári jog, különös tekintettel az AB gyakorlatára. In: Ünnepi előadások és tanulmányok Harmathy Attila tiszteletére, 2007, Budapest, 309. oldal

¹³⁶ <http://index.hu/belfold/ingatlan16/>

¹³⁷ Vékás Lajos: Alkotmány és polgári jog, különös tekintettel az AB gyakorlatára. In: Ünnepi előadások és tanulmányok Harmathy Attila tiszteletére, 2007, Budapest, 310. oldal

¹³⁸ Vékás Lajos: Alkotmány és polgári jog, különös tekintettel az AB gyakorlatára. In: Ünnepi előadások és tanulmányok Harmathy Attila tiszteletére, 2007, Budapest, 310. oldal

¹³⁹ Szóke Irén: Az elbirtoklás, a használati jogok és a birtokvédelem bírói gyakorlatának elemzése és annak tanulságai. In: Polgári Jogi Kodifikáció, 2002, IV. évfolyam 3. szám, Budapest, 4. oldal

¹⁴⁰ Szóke Irén: Az elbirtoklás, a használati jogok és a birtokvédelem bírói gyakorlatának elemzése és annak tanulságai. In: Polgári Jogi Kodifikáció, 2002, IV. évfolyam 3. szám, Budapest, 4. oldal

3. ...ingatlan esetében tizenöt, más dolog esetében pedig 10 éven át...

A római jogban az elbirtoklási idő ingatlan esetében két év volt, ingó dolog esetén pedig egy év. Ingatlanok esetében ez az idő először Iustinianus korában három évre emelkedett, majd tíz, illetve húsz év lett, mely a tartományi telkekre vonatkozott.¹⁴¹

Ha a magyar feudális jogot nézzük, akkor láthatjuk, hogy a 100 év elbirtoklási idő volt az állammal szemben, a 40 év az egyházzal szemben, a 32 év csak a nemesi birtokra vonatkozott, míg a városi ingatlanra 12 év elbirtoklási időt szabtak ki, míg a paraszti földre mindössze 1 év 1 nap elbirtoklási idő volt megszabva.¹⁴² Az 1959-es Ptk. hatálybalépését megelőzően a 1928-as Magánjogi Törvényjavaslat az elbirtoklási időt harminckét évben határozta meg, amely előtte gyakorlatilag szokásjogilag is érvényesült.¹⁴³ Ezt követően 1960. január 1-jén hatályba lépett a Ptk., amely az elbirtoklási időt 10 évben határozta meg. Ez a szabályozás egészen 1991. június 8-ig volt hatályban, ekkortól ugyanis el lehetett birtokolni állami tulajdont is, ami magával vonzotta a 2001-es módosítást. Végül, ahogyan az előbb említettem 2001-ben módosították utóljára ezt a részét, mely alapján elnyerte mai formáját a törvényhozó.

4. ...szakadatlanul birtokolja...

A római klasszikus jogban, mint ahogy azt már fentebb említettem, a birtoklást egy elbirtokláshoz szükséges feltételként szabta meg. Fontos, hogy a birtoklásnak folyamatosnak kellett lennie, vagyis hasonlóan hatályos jogunkhoz szakadatlanul kellett, hogy végbemenjen. Ezt általában vélelmezték, így ennek ellenkezőjét annak kellett bizonyítania, aki az „ellenfél” volt, viszont a birtokbalépés jogosultságát bizonyítani kellett. Már a római jog is ismerte az elbirtoklás megszakadását, mely után csak új elbirtoklás kezdődhetett.¹⁴⁴

Hatályos jogunk, a római jogtól eltérően már nem csak a megszakadás, de a nyugvás fogalmát is ismeri. Nyugvás esetén a tulajdonos valamilyen ok miatt nem tudja tulajdonosi jogait gyakorolni, itt a törvény csak menthető okot fogad el.¹⁴⁵ Az elbirtoklás megszakadása a római jogihoz képest nem változott, tehát megszakadás után csak új

elbirtoklás kezdődhet. Az elbirtoklás megszakadásának három típusát ismeri a Ptk., melyek közül kettő valamely tulajdonosi cselekményhez kötődik, egy pedig a birtokos cselekményének elmulasztásához, miután a birtokot akaratán kívül elvesztette.¹⁴⁶

A következő részben a jóhiszeműség, illetve a rosszhiszeműség kérdését vizsgáltam, mivel a hatályos jogi szabályozás alapján jóhiszeműség nem szükséges az elbirtokláshoz. Ettől különbözött a római jogi meghatározás, mivel a klasszikus jog szerint szükség volt a bona fidesre az elbirtokláshoz. A jóhiszeműséget a törvény vélelmezte, így az „ellenfélnek” kellett bizonyítani ennek ellenkezőjét, a rosszhiszeműséget. Egészen a középkorig az a szabályozás volt érvényben, hogy jóhiszeműség csak az elbirtoklás kezdetén, a birtokbavételkor szükséges, vagyis ha valaki útközben rájött, hogy az ő birtoklása nem jogos, akkor az már nem számított. Ezen a középkorban változtattak és a következő tételt fogadták el: „Mala fides superveniens nocet”, vagyis az utóbb jelentkező rosszhiszeműség árt. Ez azt jelentette, hogy a jóhiszeműséget az elbirtoklás befejeztéig megkövetelték.¹⁴⁷

Azt gondolom, hogy jól látszik a dolgozatomból is, hogy a római jogi alapok még mindig megtalálhatóak a magánjogi rendszerünkben, és habár ezek közül is a legtöbb változáson ment át (pl. elbirtoklási idő), azért megoldások és feltételek, amiket Rómában alkalmaztak, még mindig megtalálhatóak.

Fábíán Olivér (III. évfolyam): A római joggal való megismerkedésem óta életemben vonz a magánjog, miközben a jogterület gyakorlati alkalmazása és problémái is felkeltették érdeklődésemet. Így

kézenfekvőnek tűnt, hogy minden igyekezettel arra törekedjek, hogy demonstrátor lehessen a Polgári Jogi Tanszéken. A haszonélvezet jogintézményében való részletesebb elmélyülést főként a korlátolt dologi jogok sajátos szerepe, a haszonélvezet hétköznapi előfordulása, illetve annak újszerű szabályai, és így szélesebb körben való alkalmazhatósága dacára relatíve szegényes szakirodalma inspirálta, természetesen a személyes érdeklődés mellett.

A Tudományos Diákkör által kínált programok változatossága, egyedülálló témái jól tükrözik a szakmai színvonalat, és egyben látókörtágító

¹⁴¹ Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007

¹⁴² Csapó Orsolya: Az állami és önkormányzati ingatlanulajdon helyzete, különös tekintettel az elbirtoklásra. In: Ügyészek Lapja, 2002/6. szám, Budapest, 14. oldal

¹⁴³ Patyi Gergely: A jogalkotó akaratát tényleg felülmúlja az idő jelentőségét az elbirtoklás jogintézményénél? Emlékkönyv Lábady Tamás 60. születésnapjára tanítványaitól, 2004, Budapest, 399. oldal

¹⁴⁴ Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007

¹⁴⁵ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 123. §

¹⁴⁶ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 124. §

¹⁴⁷ Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007

előadásai megismertetik velünk a jog sokszínű területeit, és a polgári jog, illetve más jogterületek összefonódásait. Mindezek okán személyes kedvencem volt Dr. Légrádi Gergely "Világi trendek az energetikában és a rezsicsökkentés" című előadása, illetve dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna bírónő előadása a házassági vagyoni jogi perekről.

A haszonélvezet egyes kérdései

Összefoglaló

Az új Polgári Törvénykönyv hosszas előkészítő munka után jöhetett létre, amely alapjaiban reformálja meg a magyar magánjogot. Nem kivétel ez alól a haszonélvezet, illetve a használat intézménye sem, amely több, régi magánjogunkban ismert szabállyal került kiegészítésre, mint például a jogok haszonélvezete, így adva választ a gazdasági és társadalmi berendezkedés változásával együttesen felmerülő igényekre. A változások okán különös alkalom nyílik arra, hogy jogdogmatikai elemzések útján összevethessük régi és új kódexünket, valamint a haszonélvezet szabályainak rendszerét, és ez által levonhassuk a konzekvenciákat: Milyen területen hozott újításokat az új kódex, és mely területek, mely problémák azok, amelyek a jogalkotó figyelmen kívül maradtak? A dolgozatban az elméleti alapvetések tisztázását követően kíséreltem meg ezen esetleges hiányosságok feltárását. Figyelembe véve az új Polgári Törvénykönyv, a csódtörvény, valamint a végrehajtási törvény szabályait, a haszonélvezet jogintézményének szabályozásával kapcsolatban röviden a következő észrevételeket tehetjük:

A haszonélvező helyzete számos esetben kedvezőbb más, a haszonélvezőt megillető egyes jogosultságokkal megegyező (így a használat, a hasznosítás, birtoklás és a birtokvédelem joga), és azokat bizonyos kötelelem alapján élvező (így haszonbérlet, haszonkölcsön, bérlet, lakásbérlet, egyéb *do ut facias*, illetve *do ut des obligatio*-k) kötelmi jogosultakénál: különösen áll ez a végrehajtási, illetve - ha a felszámolási eljárás keretében megtartott árverést hatósági értékesítésnek tekintjük- a felszámolási árverésre. A fő előny abból származik, hogy a haszonélvező joga *ipso iure* fennmarad a dolgon, míg a kötelmi jogosultak csak kártérítési igényvel fordulhatnak adósuk felé, ami belátható okokból kedvezőtlenebb pozíciót eredményez a jogosultak számára.¹⁴⁸ Mind

a végrehajtási,¹⁴⁹ mind a felszámolási árverésen¹⁵⁰ törvény által biztosított, hogy az ingatlanon fennálló haszonélvezeti jogot az árverések nem érintik, emellett a Ptk. 159. § (3) bekezdése biztosítja a haszonélvezeti jogot a dolgot a tulajdonos személyébe beálló változás esetén is, így a dolog tulajdonjogának átruházásakor. A haszonélvezőt –a kötelmi jogosulttal ellentétben– megilleti a végrehajtási igényper,¹⁵¹ ami szintén a haszonélvező helyzeti előnyét jelenti a kötelmi jogosultakéval szemben.¹⁵² Ugyanakkor akadnak kivételek mind a haszonélvező kárára, mind a (kötelmi jogosultak közül egyedül) a bérlő javára. Így a Vht. 137. § (2) szerint, ha a haszonélvező a végrehajtást kérő követelésének kielégítéséért felelős, vagy a jogot szerződéssel a zálogjog alapítása után alapították, akkor a haszonélvezet az új tulajdonos tulajdonjogát nem terheli. Szintén vonatkoznak a Ptk. 118-119. § szerinti nem tulajdonostól való tulajdonszerzésre vonatkozó szabályok a haszonélvezetre is, így kereskedelmi forgalomban ellenérték fejében eladott dolgon a vevő jóhiszemősége esetén a tulajdonjogot haszonélvezettől mentesen szerzi meg, valamint így áll ez akkor is, ha a vevő olyantól veszi, akire a tulajdonos a dolgot rábizta. Másrésztől a lakásbérlő igen előnyös pozícióban van: végrehajtás esetén az árverés a bérleti jogot nem érinti (feltéve, ha a végrehajtás megindítását megelőzően kötötték) a Vht. 141. § (3) bekezdés a, pontja alapján, illetve sem a felszámolóbiztos, sem a dolog vevője nem mondhatja fel a lakásbérleti (a dolog vevője a bármilyen bérleti) szerződést a Csódtv. 47. § (3) bekezdése alapján, illetve a Ptk. 432. § (2) bekezdése alapján.

A haszonélvezőt terhelő közterhekkel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy méltányosabb költségtelepítést eredményezne, ha a közterhek is differenciálódna a rendes és rendkívüli közterhekre, miként azt régi magánjogunk magától értetődő szabálynak tartotta.¹⁵³ Szükséges ezen kívül a költségek megosztása, terminológiájuk precíz meghatározása és elhatárolása, azok megkülönböztetése szubjektív és objektív jellegük

149 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 137. § (1) bekezdés

150 1991. évi XLIX. törvény (Csódtv.) 49/B. § (4) bekezdés

151 1952. évi III. törvény (Pp.) 371. § (1) bekezdés

152 A haszonélvező előnye itt abban mutatkozik meg, hogy ő a végrehajtást kérőtől eleve követelheti a dolgot (a kötelmi jogosult nem), avagy a vételárat (Pp. 377. § (2), tehát még a dolog értékesítése esetén is olyan személytől követelhet megtérítést, aki jóval nagyobb eséllyel fizetőképes, mint a kötelmi jogosult adósa.

153 *Nizsalovszky Endre*, Magyar magánjog mai érvényben, törvények, rendeletek, szokásjog, joggyakorlat, második kötet, Grill, Budapest 1928, 516.; *Almási Antal*, A dologi jog kézikönyve, Tébe, Budapest, 1928, 70-74.; *Tóth Lajos*, Magyar magánjog, Dologi jog, Debrecen és a Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomdája, Debrecen, 1930, 281.

148 Végrehajtásra (felszámolásra) ugyanis eleve valamilyen követelés nem teljesítése, vagy fizetési képtelenség esetén kerül sor. Ez alapján könnyedén előállhat az, hogy az adós valójában azért nem fizet, mert vagyona már eleve kimerült, így a kártérítést követelő kötelmi jogosult igénye is veszélybe kerül.

szerint, egyértelműen megállapítva a haszonélvezőt terhelő kötelezettségeket.

Az új Polgári Törvénykönyv nyilvánvalóan jelentős újításokat hozott korábbi kódexünkhöz viszonyítva, amely megtörte régi magánjogunk szerves fejlődésének tendenciáit- többek között a társadalmi viszonyok változásából kifolyólag. Az új kódex szabályai, a jogok haszonélvezetének kazuisztikussága, illetve a jogi személyek haszonélvezetének explicite történő deklarálása e megtört tendenciát részben folytatja, részben marad a korábbi törvénykönyv keretein belül. Ez túlnyomórészt hasznos változásokat jelent, ugyanakkor bizonyos téren a fejlettség elmarad régi magánjogunk jogszokásaitól, így a haszonélvezőt terhelő biztosítási kötelezettséget érintően is, amely egyértelműen régi magánjogunk egyik figyelemre méltó megoldása.¹⁵⁴

Álláspontom szerint dogmatikailag indokolatlan, hogy a haszonélvező minden esetben el legyen tiltva a dolog helyreállításáról. A dolog pusztulását ugyanis a haszonélvezet eredeti célját meghiúsító enyészet határozza meg,¹⁵⁵ ez tehát egy funkcionális megközelítés amellet, hogy a szakirodalom az esetleges helyreállításnak a gazdaságtalan voltát is megköveteli, éppen ezért jutottam arra a megállapításra, hogy a dolog pusztulása valójában a rendkívüli károk egyik minősített esete, hiszen mindkettőnél szempont a gazdaságtalanság, azonban a dolog pusztulásánál a céllehetetlenülés is követelmény, mintegy minősítő körülményként. Nem kizárt ugyanakkor, hogy az, amit egyik esetben a dolog pusztulásának tartunk, míg a másikban csak rendkívüli kárnak, valójában azok helyreállítása ugyanakkora költséget jelent: csupán az különbözteti meg a kettőt, hogy milyen módon keletkezett a kár a dologban. Márpedig a jogirodalmi álláspont szerint a haszonélvező azért nem jogosult a helyreállításra, mert nem várható el a tulajdonostól a restauráció indokolatlan költségeinek viselése, ennek ellenére, ha a minősítő körülmény nem áll be, akkor a pusztán rendkívüli károk esetében már igen. Itt tehát a szabályozás korrekcióra szorul.

Szintén célszerűtlen úgy beállítani a dolog pusztulásával járó kárt, mintha az a tulajdonost megterhelné, hiszen ez mindig az adott körülmények mérlegelésétől függően alakul, és éppen ezért ésszerűtlen a haszonélvezőt eltiltani a helyreállítástól, mikor az a tulajdonos javát ugyanúgy szolgálja, mint a haszonélvezőjét, aki így

nem esik el a remélt hasznoktól, és a jog alapításáért adott ellenszolgáltatástól. Természetesen, ha a körülmények indokolják, a haszonélvező racionális alapon a helyreállítástól eltiltható, így ha az a tulajdonosra tekintettel valóban méltánytalan lenne.

Bizonytalan helyzetet teremt a felszámolási árverés egyértelmű szabályainak hiánya.¹⁵⁶ Amíg ugyanis a jogalkotó *expressis verbis* nem rendelkezik a vevő tulajdonszerzésének módjáról, addig ő nem lehet biztos abban, hogy terhelheti-e ingó tulajdonát haszonélvezet, ugyanis bár a gyakorlat a felszámolási árverést származékos szerzésnek tartja,¹⁵⁷ azonban a végrehajtási árveréssel való erős rokonsága folytán joggal merülhet fel aggály a szerzés mibenlétével kapcsolatban. Emellett az ingatlanok tulajdonszerzésének védelme sem éri el a végrehajtási árverés esetén biztosítottakat, hiszen a haszonélvezet akkor is fennmarad, ha azt a zálogjog létesítése alapján alapították, ráadásul az sem kétséget kizáróan bizonyos, hogy az ebből eredő kárának megtérítésére egyáltalán eredményesen kötelezhető valaki, legfőképpen a gazdasági társaság tagjai, figyelembe véve azok likviditását.

Összességében kijelenthetjük, hogy az új Polgári Törvénykönyv túlnyomórészt sikerrel korrigálta az 1959. évi kódex hiányosságait, így például a jogok haszonélvezetére vonatkozóan, a törvény jórészt adekvát választ nyújt korunk igényeire. Ugyanakkor a haszonélvezetet körülvevő egyes jogi hiányosságok és ellentmondások, és az ezekből eredő esetleges bizonytalanság potenciális veszélyforrás lehet, így az igazságosság és méltányosság legszélesebb érvényre juttatása érdekében szükséges lehet azok korrekciója.

Kúslits Katalin (III. évfolyam): Amikor másodéves koromban megláttam követelményként az évfolyamdolgozatot, rögtön tudtam, hogy polgári jogból szeretném megírni, s mivel az öröklési jog különösen felkeltette az érdeklődésemet, kihasználtam az alkalmat, hogy mélyebben elmerülhessek az özvegyi jog témájában, dr. Molnár Hella tanárnő segítségével. Ez adott ihletést ahhoz, hogy cikkemet az öröklési jogban

¹⁵⁴ Vö: 1910. évi és 1913. évi, illetve az 1928. évi

Magánjogi Törvényjavaslat

¹⁵⁵ A dolog pusztulásának mibenlétével kapcsolatban vö: *Gellért György* (szerk.), A Polgári Törvénykönyv magyarázata, első kötet: 157-165. §, KJK- Kerszöv, Budapest, 2001, 163. §; *Kiss Gábor* (szerk.), Az ingatlan jogi kézikönyve: az ingatlan a polgári jogban, KJK- Kerszöv, Budapest, 2004, 220.; *Osztovis András* (szerk.), A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Opten, Budapest, 2011, 163. §

¹⁵⁶ Vö: *Légrádi Gergely*, Az árverésről - gondolatok egy Janus arcú szerzősmódról, In: Polgári jogi kodifikáció, 2003:(5-6), 9-18

¹⁵⁷ Vö: EBH 2011. 2310; BH 2008. 239; EBH 2004. 1045; BDT 2003. 312. Ezekben a határozatokban a *hatósági árverés* vagy a végrehajtási árverés szinonimája, vagy a hatósági árverésre következetesen a végrehajtási árverés szabályait alkalmazzák.

Érvényesülő egyes tendenciákról írtam meg. Szerencsére tudományos háttérként az oktatók segítségére, kiemelt figyelmére, mint Tudományos Diákköri tag, tanszéki demonstrátor mindig számíthattam, mely megkönnyítette a munkámat. Ugyanakkor a TDK nemcsak ezirányban tette lehetővé szakmai előmeneteletem: a heti rendszerességű ülések során szaktekintélyeket láthattunk vendégül, személyes kedvencem dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna előadása volt, aki könnyed, jól érthető módon osztotta meg velünk az évek során összegyűjtött bírói tapasztalatait.

Öröklési jogi tendenciák a magyar magánjogi kodifikációkban

A rendszerváltás következtében kialakult gyökeres magánjogi változásokra tekintettel született meg az új Polgári Törvénykönyv, a 2013. évi V. törvény (továbbiakban: új Ptk.). A piacgazdaság társadalmi rendjének, és az Európai Unió követelményeinek való megfelelés tükrében azt váránk, hogy a Törvénykönyv merőben új alapokat fektet le, mégis tapasztalhatjuk, egyes részeiben, így az öröklési jog területén – ellentétben a gazdasági életet érintő szabályozások többségével – nem következtek be generális reformok. Ez többek közt arra vezethető vissza, hogy a korábbi szabályok is megfelelően bizonyultak, így a kitűzött cél a családi és a vagyoni viszonyokban bekövetkezett változások indukálta nóvum-igény, és az itt jelentős súllyal bírói hagyománykövetés közötti összhang megtalálása volt.

Ennek vizsgálata különösen érdekes, tudni illik a magyar kodifikációs munkálatokat a századfordulótól fogva jellemezte a visszakanyarodás a múlthoz, ami nem mást jelent, mint hogy a tervezetekben kialakított, a társadalmi igényekre figyelemmel lévő reformgondolatok a kodifikáció előrehaladtával egyre megtörtek, vagy az öröklési jog régi hagyományaihoz váltak hasonlatossá(, ahogy ez a hatályos Polgári Törvénykönyv, az 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: hatályos Ptk.) valamint annak 1957. évi, nyomtatásban is megjelent Tervezete esetében is megfigyelhető, de említhetem a hatályos Ptk.-nak a bírói, közjegyzői gyakorlat, valamint a jogtudományi állásfoglalások által indított reformját, vagyis az 1977. évi Novellát, melyben sokkal inkább az 1959-ben elmaradt előrelépések köszönnek vissza, mint megalkotását a megelőző viták tárgyai). Ilyenformán a végleges szabályozás mindig az eredeti tervekhez viszonyítva egy sokkal mérsékeltebb, kompromisszumon alapuló, múlt által megbéklyózott szabályrendszer volt. Érvényesült viszont egy másik tendencia is úgy a magyar magánjogi jogalkotás történetében, ahogy

az öröklési jogban általában: a túlélő házastárs öröklési jogi jogállása a fejlődés során rendszerint egyre kedvezőbbé vált, sőt, egyes jogrendszerekben mára ő tekinthető a legkedvezőbb jogállású örökösnek.

A két hipotézis közül elsőként vegyük szemügyre, hogy mennyire volt jellemző hazánk öröklési jogára a nóvumoktól elhúzódozó, megalkuvó magatartás, igazolásként az özvegyi jogot használva. Reflektorfénybe e kérdéskörben a hatályos Ptk.-t érdemes helyezni, hiszen annak Tervezetéhez (1957) való viszonyában, valamint a reál épülő jogi szabályozások kapcsán ütköznek ki leginkább a vizsgálandó jegyek. Míg az özvegy leszármazók melletti öröklésében a hatályos Ptk. Tervezete főszabályként állagörökrészt rendelt számára, egy gyermekrészt, melyet a berendezési és felszerelési tárgyak alkottak volna, addig a végleges Kodifikáció maradt a haszonélvezet-öröklésnél, melyen csak korlátozást engedett. Vajon a jogalkotó a haszonélvezeti jogot valóban a hagyományok megőrzése céljából marasztalta, vagy a józan megfontolás, és a társadalmi közeg éretlensége diktálta ezt? A későbbi szabályok adják meg kérdésünkre a választ: a hatályos Ptk. 1977-es Novellájával már a megváltás is lehetővé válik a haszonélvezeti jogon, és egészen 2013-ig kellett arra várni, hogy - a hatályos Ptk. Tervezetének mintájára – az állagöröklés váljon elsődlegessé, a berendezési és felszerelési tárgyakon és a közösen lakott lakás tekintetében azonban továbbra is csak haszonélvező az özvegy. Ezt az utat járta be a házastárs haszonélvezeti jogának megszűnését érintő problematika is, ahogy a megváltás intézménye finoman megbontotta a kérdést, majd az új Ptk.-val feloldódik a visszasság.

Az új Ptk. az ági öröklést tekintve is sokkal inkább a hatályos Törvénykönyv Tervezetére hasonlít, mintsem annak végleges változatára. Példaként hozhatom fel itt akár a redintegrációnak, vagyis az örökgyógyó halálakor meg nem lévő ági vagyontárgy pótlásának, vagy értéke megtérítésének kérdését, melyet a Tervezet - ahogy az új Ptk. is - csak korlátozni akart, a hatályos Ptk.-ban foglalt tilalommal ellentétben. További példa, hogy a Tervezetben és a 2013. évi V. törvényben foglaltak szerint a berendezési és felszerelési tárgyak már nem képezik ági vagyontárgyat, míg a hatályos kodifikáció azokat csak 15 éven át fennálló házasságot követően vonja ki az ági öröklés köréből.

A fentiek alapján öröklési jogunkban a visszakanyarodás gyakorlati megvalósulása vitathatatlan. De a mivel magyarázható mindez? Ha már 1957-ben is látni lehetett a megoldást, miért húzták idáig a megvalósítást? Egyszerű: az öröklési

jog, mint a legrugalmatlanabb, társadalmi viszonyokhoz legnehézkesebben igazodó jogterület esetében ésszerűbbnek tűnt a reformokat lassacskán, a megfelelő befogadó közeg kiváráásával bevezetni.

A túlélő házastárs jogállásának kedvezőbbé válásáról szólva, az özvegy leszármazók melletti öröklési jogát tekintve már a hatályos Ptk. előkészületi szakaszában törvény rendezte, hogy a túlélő férjet is megillessen az egész hagyatékon a hasznélvezeti jog neje halálát követően, azonban őt is csak újraházasodásáig, sőt, amennyiben megállapították utólagos érdemtelenységét, kizárhatták őt a hagyatéki vagyontól. Méltányosabban szabályozta ezt a hatályos Ptk., mely bár nyújtott lehetőséget az egész hagyatékon fennálló hasznélvezeti jog korlátozására, megszüntette az utólagos érdemtelenység intézményét, ezzel kerülve el a nemkívánatos családi pereskedéseket, illetve ezzel nyújtva valamelyest biztonságot az özvegynek a fogukat a hagyatékra fenő más örökösökkel szemben. Itt visszasán bár, de akadt egy kiskapu arra az esetre, ha a túlélő fél újra párkapcsolatot akart létesíteni: új partnerével való házasságkötés nélkül továbbra is halálig hasznélvező maradt. A hatályos Ptk. Novellájától fogva lehetőség nyílt a hasznélvezet megváltására, melyre bár csak korlátozott ideig kínálkozott alkalom, így is kifejezetten előnyösnek minősült, mivel a tulajdonba kapott örökrész az újraházasodással sem került ki a házastárs kezéből. Az új Ptk.-val a megváltás időbeli korlátja törlődött, az állagöröklés főszabállyá válásával a hasznélvezet már csak a berendezési és felszerelési tárgyakon valamint a közösen lakott lakáson állt fenn, mely nem korlátozható, és a megváltást is csak a házastárs kérhette.

Felmenők és oldalági örökösök mellett eredetileg vagyoneredet szerint lehetett szétválasztani a hagyatékot, melyből a szerzeményi vagyont, ahogy már korábban is szó volt róla, a házastárs örökölte úgy, hogy az ági vagyontárgyakon is hasznélvezeti joggal rendelkezett. A hatályos Ptk. az özvegynek kedvezve leszűkítette az ági örökösök körét, valamint kivonta a szokásos mértékű ajándékot, és 15 évi házasságot követően a közösen használt lakást, és a berendezési és felszerelési tárgyakat az ági vagyon köréből, egészében tiltotta a redintegrációt. A hasznélvezet ebben az esetben is megszűnt az új házasságkötéssel. Az új Ptk.-ban a szerzeményi vagyontárgyak jelentős túlsúlyának következményeképp az ági öröklés kivételessé vált a törvényes öröklés rendjén. Elsődlegessé lesz az állagöröklés és az özvegy főszabály szerint már nem válik egyedüli örökössé, vagy ennek hiányában az összes hagyatéki vagyontárgyon

hasznélvezővé a szülők mellett. Ez bár kétségtelenül visszalépés a túlélő fél szemszögéből nézve, indokolt: a szülő életében gyermekének özvegye ritkán halálozott el, ezért az ő hasznélvezet terhe alól mentes tulajdonöröklése csak kivételesen következett be, így támasz nélkül maradhatott gyermeke hiányában, sőt mi több, gyakran nem kapott vissza semmit abból a vagyontól, amit támogatásként leszármazója rendelkezésére bocsátott. Mindezek mellett nem szabad megfeledkezni arról, hogy a berendezési és felszerelési tárgyakat, továbbá a közösen lakott lakást a törvény neki juttatja. Sőt, egyik szülő kiesése esetén örökrészen a másik szülővel ketten, fejenként egyenlő arányban osztoznak. Csorbitja az özvegy jogosultságát, hogy az ági vagyon helyébe lépő, vagy annak értékén vásárolt vagyontárgyak tekintetében feloldja a redintegráció tilalmát.

Mennyiben érvényesül hát a fent felállított hipotézis? Az özvegy, mint legkedvezőbb jogállású örökös bár az új Ptk.-val veszített jogából, mégsem lehet állítani, hogy ezzel megállt volna a hosszú időn keresztül uralkodó tendencia, inkább csak egy megtorpanásnak lehet minősíteni, mely korántsem a hanyatlásnak a jele, inkább csak egy a társadalmi viszonyokat már kevésbé tükröző szabályozás korrekciójának tudható be.

BESZÁMOLÓK TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI ELŐADÁSOKRÓL

Lehoczki Boglárka (IV. évfolyam): A TDK előadások nagyon tetszenek, mindig érdekes témákat igyekszünk kitalálni. A legjobb viszont szerintem az, hogy olyan előadókat hívunk meg, akiket egyébként nem lenne lehetőségünk másképpen

meghallgatni. Nekem például, az egyik kedvencem a klónozás jogi vonatkozásairól szóló TDK volt. Ezután merült fel az ötlet, hogy össze kéne foglalni a TDK előadásokat, hogy akik nem tudtak eljönni azok is olvassanak róluk.

Hogy miért érdemes demonstrátornak lenni a Polgári Jogi Tanszéken? Én csak egy eseményt emelnék ki. Nagyon élveztem, amikor tavaly ősszel meglátogattuk a nem vagyoni kártérítési projekt keretében a szegedi kollégákat.

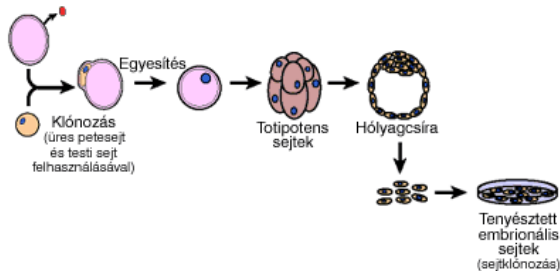
**Az orvostudomány és a biológia fejlődésének
jogi vonatkozásai - dr. Navratvil Zoltán TDK
előadása**
(2013. március 21.)

A cikkem célja kettős. Elsősorban az, hogy olvasható formában azok rendelkezésére bocsássam az előadás írott változatát, akik személyesen nem vehettek részt rajta. Másodsorban pedig, hogy megvizsgáljam, az új Büntető Törvénykönyv, milyen esetleges megoldást tartalmaz a klónozás témakörében, az előadáson említett szabályozási problémákra.

Dr. Navratyil Zoltán már az előadás kezdetén fontosnak tartotta elhatárolni a reprodukciós célú és a terápiás célú klónozást. Míg az előbbi során a kutatók hagynák, hogy a klónozással létrehozott emberi egyed teljesen kifejlődjön, megszülessen, addig az utóbbi során klónozott sejtekkel dolgoznak, és ezeket használják fel különböző módokon gyógyításra. Ez lehetséges úgy, hogy a sejtekből a beteg testén kívül kifejlesztnek emberi szerveket, és azt a beteg szervek helyére beültetik. Így annak esélye, hogy a szervezet kilöki magából a transzplantált szervet vagy szövetet a minimálisra csökken. Másik, talán több jogi problémát felvető kezelési eljárás során, klónozott emberi sejteket juttatnak a beteg szervezetébe ezzel érve el a gyógyító hatást. Ez az úgynevezett sejtmagátültetési technológia.¹⁵⁸

Ennek módszere részletesebben a következő:

1. A beteg testi sejtéből (általában hámszövetből, mert azzal könnyű dolgozni) kinyerik a sejt közepén található sejtmagot.
2. Egy idegen petesejt citoplazmáját (ásványi sókból, vízből, cukrokból, fehérjékből felépülő összetett anyag, mely a sejt belsejét kitölti) elválasztják a sejtmagtól.
3. A beteg testi sejtjének sejtmagját beültetik a petesejt citoplazmájába. Ezzel egy életképes embriót hozva létre.
4. A sejtet osztódásra készítik különböző kémiai és fizikai ráhatásokkal. (De nem abból a célból, hogy az embrió megszülessen.)
5. Mikor az eljárással már 80-100 sejt létrejött, ezekből a sejtmagok kinyerésével pluripotens összejtet hoznak létre. Ezt nevezhetjük embrionális összejtnek.

158 A másik technika a sejtostási technológia: hátránya, hogy csak akkor használható, amikor az egyed maga is még csak két - négy sejt állapotban van, ezért a terápiás célú klónozásnál ez az eljárás nem célszerű.

6. Ezeket visszajuttatják a beteg szervezetébe, ahol kifejthetik gyógyító hatásukat. A dolog érdekessége az, hogy a pluripotens sejtek nemcsak arra képesek, hogy osztódás segítségével kijavítsák a beteg testi sejtek hiányosságait, hanem arra is, hogy ott nyújtsanak segítséget, ahol arra szükség van, mintegy automatikusan diagnosztizálva a betegséget.¹⁵⁹

A sejtmag tartalmazza az örökítő anyag (DNS) 99,5%-át, azonban körülbelül 0,5% úgynevezett mitokondriális DNS (mDNS) a citoplazmában lévő mitokondriumban is található. Ebből pedig az következik, hogy ha két különböző egyedből nyerjük a petesejtet és a testi sejtet, akkor két egymással teljesen azonos egyed nem tudunk létrehozni. Tehát teljesen azonos klón csak úgy hozható létre, ha ugyan-azon nő petesejtjével és testi sejtjével dolgoznak a kutatók. Mire azonban, egy nőnek szüksége lehetne terápiás célból erre a beavatkozásra, addigra már általában meghaladja azt a kort, hogy erre a célra felhasználható petesejtje lenne. Itt felmerül a kérdés, a férfiak klónozásával kapcsolatban, akik nem rendelkeznek az orvosi kezeléshez szükséges petesejttel. Az ő számukra az orvostudománynak valamilyen eltérő eljárást kellene kifejlesztenie a klónozáshoz. Ám ki kell emelni, hogy, az emberi egyedek klónozása nem cél és nem is lehet az, csupán a gyógyítás. Ezért, a férfiak klónozásának problémájával nem kell foglalkoznunk.

Így, elvileg az összes etikai és jogi vitában ezt a tagadhatatlan érvet lehetne felhozni. A klón és a beteg genetikailag nem teljesen azonosak. Ez az érv teszi a magyar büntetőjogi szabályozást is kérdésessé. A 2013. július 1-jén hatályba lépő Btk. (továbbiakban új Btk.) így rendelkezik a 174. § (1) bekezdésében: *Aki orvostudományi kutatás vagy beavatkozás során egymással genetikailag megegyező emberi egyedeket hoz létre, büntetett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.* Az 1978-as Btk. rendelkezéseit és a velük kapcsolatban felmerült aggályokat Navratyil Zoltán tanulmányából idézem: „A tilalom terén azonban elsősorban a Büntető Törvénykönyv jön számításba, de hasonlóan az egészségügyi törvényhez, itt is számos, biológiailag nem adekvát megoldással találkozunk. Így a 173/E. § (2) bekezdésében megtalálható, hogy aki emberi embriót több emberi embrió létrehozatalára használ fel, az büntetett követ el; a 173/F. § (2) bekezdése tiltja az emberi embrió sejteinek szétválasztását; a 173/G. § (1) bekezdése pedig büntetéssel fenyegeti az egymással genetikailag megegyező emberi egyedek létrehozását. Mindhárom tilalom lefedi a klónozás

159 A leírt folyamat csak néhány órát vesz igénybe.

sejtszétválasztásos módszerét, azonban a sejtmagátültetési eljárást nem, az előbbieken már kifejtettek miatt. Egyedül talán a 173/E. § (1) bekezdése lenne alkalmazható a sejtmagátültetési klónozásra, ami kimondja, hogy aki emberi embrión az egészségügyről szóló törvényben meghatározott engedély nélkül vagy az engedélytől eltérően orvostudományi kutatást végez, vagy emberi

embriót kutatási célból hoz létre, büntettet követ el. Ennek a hatálya kiterjedhet bármilyen kutatásra vagy kísérletre, hiszen a klónozás sejtmagátültetési módszere jelenleg annak minősül. Kérdéses azonban itt is az embriónak a fogalma, mert az egészségügyi törvény definíciója – melyet a Btk. alapul vesz – a fent már említettek miatt hiányos, hiszen annak fogalmi eleme a megtermékenyítés, ami sejtmagátültetés esetén nincsen.¹⁶⁰ Úgy tűnt, hogy ez a szabályozási anomália a 2002. évi VI. törvénnyel Magyarországon kihirdetett Ovideói Egyezményvel¹⁶¹ megoldódik, mert az egyezmény bevezeti a genetikailag megegyező sejtmagállomány fogalmát, mely alapján a 0,5%-os mDNS eltérést nem kell figyelembe venni. Ezzel a megfogalmazással küszöbölve ki a teljes sejt azonosságának követelményét a klónokra nézve. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban Eütv.) embrió definíciójával kapcsolatban felmerülő kérdés a következő: az Eütv. 165. § a), pontja szerinti embrió fogalom az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokról, az embriókkal és ivarsejtekről végzett kutatásokról, a művi meddővé tételről szóló IX. fejezetben található: *embrió: minden élő emberi*

160 Navratyil Zoltán: Az ember reprodukív klónozásának jogi perspektívái <http://www.google.hu/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CGYQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fkojogiszemle.hu%2Fkorabbszamok%2Fcategory%2F17-2011.-vi-iii.-szm.html%3Fdownload%3D173%253Anavratyil-zoltn-az-ember-reproduktiv-klnozsnak-jogi-perspektivi&ei=LqNMUZCFFsRtAbB1ICw&usq=AFQjCNF0buN3BEFHd0lxm7dTggmJzqltPg&bvmm=bv.44158598,d.Yms>

161 Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye: Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezmény, valamint az Egyezménynek az emberi lény klónozásának tilalmáról szóló, Párizsban, 1998. január 12-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2002. évi VI. törvény.

embrió a megtermékenyítés befejeződése után a terhesség 12. hetéig. A probléma abban ragadható meg, hogy a magyar szabályozás szerint ahhoz, hogy embrió jöjjön létre, megtermékenyítésre van szükség. A cikk elején ismertetett klónozási folyamatban azonban megtermékenyítés nélkül keletkezik az embrió. Ezáltal minden további az Eütv.-n alapuló jogszabály hatálya alól kivételt képeznek a klónozással, műviileg kreált embriók.

Az új Btk. 172. § (1) bekezdésében büntetni rendeli azt, aki emberi embriót kutatási célból hoz létre, a (2) bekezdésben a tilalom az 1978-as Btk.-hoz képest kibővül és konkretizálódik, de az a), ponttól f), pontig tartó felsorolás¹⁶² mind azt célozza, hogy megtiltsa a klónozáshoz köthető tevékenységeket. A jogalkotó célja (interpretatio teleologica) tehát a tiltás, az Eütv.-ben meghatározott embrió fogalom miatt kudarcba fullad.

Nemzetközileg a sejtmagátültetés szabályozása nagy változatosságot mutat. Angliában garanciális rendelkezésekkel körbepátyázva engedélyezik a kutatásokat, itt a betegek jogai, az egészséghez való jog kerül előtérbe. Németország, ezzel szemben, az embrióvédelem mellett tette le a voksát. Ám, kutatások itt is folynak a témában, csupán azzal a különbséggel, hogy a német kutatóintézetek a 80-100 sejtmagból álló pluripotens őssejteket importálják. Ezzel kerülük ki a vitás helyzetet, mely az embriók eredeti állapotának megváltoztatásával, az eredeti embrió „felszabdalásával” jár. Az Amerikai Egyesült Államokban a Clinton- és a Bush-kormány idején elnöki rendeletben vonták meg a klónozás szövetségi finanszírozását. A magán és a tagállami klinikákon azonban a vizsgálatok szabadon folyhattak. Obama elnöksége alatt ezt a tiltást feloldották. Felmerült egy eljárás megoldás, mellyel az embriót úgy alakítanák át, hogy a méhlepény annak fejlettebb szakaszában se tudjon kialakulni. Ezzel az embrió egy meghatározott idő eltelte után biztosan magától elpusztulna, így gátolva a reprodukív klónozás lehetőségét.¹⁶³

Végül pár elgondolkodtató felvetés:

Egyesek szerint a reprodukív célú klónozás sérti az emberi méltósághoz való jogot. Ez a megállapítás felveti azt a kérdést, hogy kinek a méltóságát sérti? Ha úgy tekintjük, hogy a klón is ember, és mindegy, hogy milyen „eljárással” jött létre, akkor

162 Például az új Btk. 172. § (2) c, pontjában: Aki olyan emberi embriót, amellyel kutatást végeztek, emberi szervezetbe beültet, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

163 Ezt az is indokolja, hogy petesejtként általában szarvasmarha petesejtet használnak, így az emberi testi sejtől és állati eredetű petesejtből úgynevezett kimerák jönnek létre. Úgy vélem, nem kell taglalnom, miért lenne enyhén szólva is vitás egy ilyen embrió teljes kifejlődése.

őt is ugyanúgy megilleti az összes alapjog, mint a testi sejt donorját.

Nem szorosan kapcsolódik a klónozás témájához, de érdekes családi (jogi) anomáliát szülhet a következő történet, amely a mai tudomány állása szerint akár meg is valósulhat. A férfi halálos beteg, de ivarsejtet adományoz, és ezután meghal. A nő, aki élettársi vagy akár házassági kapcsolatban élt az elhunytal, ezután érzelmi okokból mesterséges megtermékenyítés eredményeként megszüli a közös gyermeküket. Hogyan nyerhet apai státuszt a férfi? Ha ez nem sikerül neki, kit tekintünk a gyermek apjának, akkor, amikor a gyermek jóval a biológiai apja halála után fogant meg?

A terápiás célú klónozással kapcsolatos kutatások több-kevesebb sikerrel, de töretlenül folynak a világban, főleg Anglia és az USA ért el eddig jelentősebb eredményeket. Remélhetőleg, már egy emberöltőn belül gyógyíthatnak a sejtmagátültetéses módszer segítségével eddig gyógyíthatatlan betegségeket (például Alzheimer-kór, Huntington-kór). Ez idáig, azonban nem történt áttörés az orvostudományban ezen a téren, melyért talán a tiltó jogszabályi környezet is okolható. Am, legkésőbb akkor, amikor ez az áttörés megtörténik, joggal várható el, hogy a szabályozási háttér adekvátában kidolgozásra kerüljön Magyarországon.

Baranyai Zsolt (III. évfolyam): Harmadévesként láttam elérkezettnek az időt arra, hogy megfelelő tanulmányi tapasztalatok birtokában demonstrátori pályázatot nyújtsak be valamely tanszékre. Választásom több okból is egyértelműen a Polgári Jogi

Tanszékre esett. Jogi tanulmányaim megkezdését követően hamar kiderült számomra, hogy leginkább a civilisztika területe érdekel. Ez valószínűleg a polgári jog által szabályozott tárgykörök sokrétűségére vezethető vissza. Elmélyedve benne, mindenki megtalálhatja azt a jogterületet, ami a legjobban megragadja a fantáziáját. Közeli barátaim, ismerőseim is fokozták persze a kíváncsiságomat mikor arról meséltek, hogy éppen milyen szaktekintély éppen milyen előadást tartott a TDK keretében. Engem nagyon tud motiválni, ha egy baráti társaság tagjaként tevékenykedhetek, ezt pedig csak fokozták a jobbnál jobb előadások az őszi szemeszter folyamán. A TDK üléseit mindenkinek ajánlom, hiszen tényleg egyszerre szórakoztató és hasznos tevékenység.

AUDI Hungaria Motor Kft. – Egy autóiipari nagyberuházás jogi kihívásai

2013. november 21-én, a Polgári Jogi Tudományos Diákkör keretében az AUDI Hungaria Motor Kft. (a továbbiakban: AUDI) két munkatársa, Dr. Hárty-Takács Laura, a jogi és compliance osztály vezetője és Dr. Horváth László, az AUDI jogtanácsa tartott előadást egy nagyberuházás jogi kihívásairól. Az alábbiakban a Tudományos Diákkör (a továbbiakban: TDK) ülésén elhangzottak rövid összefoglalása következik. A következő sorokat kiváltképpen melegen ajánlom a személygépjárművek szerelmeseinek, a német jog és a nemzetközi magánjog fanatikusaiknak, továbbá nem érdektelen információkkal gazdagodhat az olvasó a közigazgatási hatósági eljárásokkal kapcsolatban. Baranyai Zsolt, harmadéves joghallgató élménybeszámolója következik.

Bár több akadályt is le kellett küzdenünk, mire megfelelő adottságokkal rendelkező termet találhattunk, meggyőződésem szerint minden idegeskedésért kárpótolt minket az AUDI két kollégájának előadása. A technika ördögének alvilágba történő visszazavarását követően nyomban kezdetét is vette a prezentáció. Jőmagam rögtön az elején konstatáltam, hogy a világhírű német precizitás az AUDI magyar munkatársainak tevékenységét is áthatja, mivel az előadás vázlatpontjainak ismertetése alapos, minden érdekes részletkérdést átfogó volt. Természetesen tisztában voltak az előadók időbeli lehetőségeikkel, így már a kezdetek kezdetén emlékeztették a hallgatóságot arra, hogy ne higgyék, hogy ilyen könnyen áttekinthető és szimplifikálható a jogász tevékenység az AUDI berkeiben. Ők a maguk részéről csak arra vállalkoztak annak, hogy röviden megvilágítsák egy transznacionális vállalatnál felmerülhető jogi problémák és jogi teendők heterogenitását.

A lelkesítő promóció megtekintését követően Dr. Hárty-Takács Laura ragadta magához a kezdeményezést. Kollégájával három téma behatóbb bemutatására törekedett: a vállalat felépítésének rövid áttekintésére; a jogi és compliance osztály szerkezetének és tevékenységi köreinek ismertetésére; végül pedig a gyárbővítés jogi kihívásainak ismertetésére.

Megtudhattuk, hogy az AUDI konzern a győri telephelyen kívül számos egzotikus országban (többek között: Oroszország, Kína, Indonézia, India) is rendelkezik érdekeltséggel. A kínai vállalatok különös ismertetőjegye, hogy a kínai társasági jogi szabályok csak úgynevezett „vegyes vállalatok” létrejöttét teszik lehetővé, így ezek mindegyike közös német-kínai cékként jelenik meg a piacokon. Számomra érdekes információ volt, hogy a Lamborghini cég már régebb óta, míg a Ducati motorgyártó vállalat pedig nemrégiben

került az AUDI konszern tulajdonába. A magyar AUDI Hungaria Motor Kft. (mint leányvállalat) és az AUDI AG (mint anyavállalat) között egyébként egy holding vállalat is működik a társasági láncolatban. Az 1993-ban létesített győri telephely alapvetően motorgyártással, járműgyártással, szerszámgyártással és műszaki fejlesztéssel foglalkozik. Arra is választ kaptunk, hogy az AUDI anno miért éppen Magyarországot választotta a régió államai közül. Dr. Háray-Takács Laura szerint ebben a jelentős létszámú szakképzett munkaerő, illetőleg a győri műszaki felsőfokú képzés mellett annak is nagy szerepe volt, hogy lényegében – a kiszemelt területen – már rendelkezésre állt egy nagyjából kész alapozás (a Rába gyár ugyanis elkezdett építkezni a későbbi telephely területén, de a rendszerváltozás miatt ezt már nem tudta befejezni). A győri telephely egyébként a világ jelenlegi legnagyobb egy helyen lévő motorgyártó kapacitása, mely a motorgyártás tekintetében évi 2 millió motort jelent. A magyar ipari területen hovatovább csak az 1990-es évek végétől kezdve foglalkoznak jármű-összeszereléssel. Alapvetően a TT modell (amelynek aktuális, második szériáját már kizárólag Győrött gyártják!) volt az első, amelyet Magyarországon szereltek össze. Mára azonban az üzem szerepe jelentősen átalakult, bővült és minőségileg is megváltozott.

Példaként említeném, hogy az új Limousine-t is csak hazánkban gyártják, továbbá ennek kabrió változata, az ugyancsak új A3 Cabriolet is a győri telephely „járműgyártási műveleteinek monopóliumát” kezezi.

A járműfejlesztés lebonyolításában – tekintve, hogy csak körülbelül egy éve foglalkozik ezzel a

győri telephely – mintegy kétszáz magyar mérnök működik közre, akik javarészt a szériagyártás műszaki támogatásával foglalkoznak. Az előadó az AUDI társadalmi felelősségvállalására (corporate social responsibility) is felhívta figyelmünket. Mind a kultúra (Győri Balett), mind pedig a sport szponzorálására (Győri ETO) nagy hangsúlyt fektet a vállalat. Prioritást élvez továbbá a Széchenyi István Egyetemen zajló műszaki felsőoktatási tevékenység támogatása is. Természetesen a környezetvédelem szintén fontos perspektíváját jelenti a társaság profiljának. Dr. Háray-Takács Laura emlékeztetett arra, hogy az AUDI elsőként auditáltatta magát az európai környezetmenedzsment rendszerben (EMS: környezetirányítási rendszer).

A jogi és compliance osztály szervezetileg a holding céghez tartozik. Nyolc jogász és egy asszisztens dolgozik itt. Az osztály alapvetően kétirányú tevékenységet folytat. Egyrészt szoros együttműködés kialakítására törekszik az anyavállalattal (illetve annak központi jogi osztályával), másrészt koordináló feladatokat is ellát a „külsős” ügyvédi irodák által kifejtett tevékenység tekintetében. Utóbbira főként akkor kerül sor, amikor valamilyen speciális szakértelem szükségeltetik egy jogkérdés adekvát rendezéséhez. A szervezeti egység az alábbi konkrét teendőket látja el: jogi tanácsadó tevékenységet folytat; gondoskodik a termelés minőségbiztosításáról; elősegíti a logisztika gördülékenységét; elősegíti az általános beszerzések és a szériabeszerzések zavartalan lebonyolítását. A sokrétű, meglehetősen heterogén feladatellátásban felkészült jogi előadók és jogtanácsosok segítik a részleg munkáját. A jogi és compliance osztály tevékenységi köréhez persze más „klasszikus” tennivalók is tartoznak. Így például a személyügyek (munkajogi tárgykörök), az ingatlanügyek és a pénzügyi kérdések mind-mind átfutnak ezen az osztályon. A mindennapokban mindez szerződések készítésében nyilvánul meg, hiszen nyilvánvalóan növeli a hatékonyságot, ha a „tipikus” (ismétlődő) jogviszonyokra mintaszerződéseket dolgoznak ki a részleg munkatársai, a később felmerülhető tranzakciós költségek redukálása érdekében. Az osztály gondoskodik továbbá a bíróságok, hatóságok előtti képviseltről, a cégszabályozásról és a jogterület-, illetve a jogszabályfigyelő tevékenység maradéktalan ellátásáról.

Fény derült persze a „nagy titokra” is, hogy miben is áll pontosan a „compliance”. Ez alapvetően egy megelőző jellegű tevékenység, amely azt célozza, hogy az AUDI munkatársai és üzleti partnerei – az eljárásaik során – betartsák az egyes jogszabályi rendelkezéseket. A „terminus technicus” továbbá involvál egyfajta tájékoztató-

felvilágosító jellegű kötelezettséget is, mely a releváns jogi környezet megismertetésére terjed ki. Hovatovább a szó fogalmi körébe vonható a jogi aktusokról történő oktató, informáló tevékenységkomplexum is. Ennek a funkciónak óriási jelentősége lehet a korrupció elleni küzdelemben, valamint a partikuláris érdekkonfliktusok feloldásában. Az AUDI belső irányelvei (direktívái) szabják meg például, hogy miket lehet ajándékozni az üzletársaknak, illetve miket lehet elfogadni az üzleti partnerektől. A jogi és compliance osztály természetesen közreműködik más vállalati belső szabályzatok elkészítésében is, mint például a – minden cég életében elengedhetetlen – aláírási szabályzat megszövegezésében.

A továbbiakban Dr. Horváth László számolt be a bővítés jogi kihívásairól. Első mondataiban rögtön arra emlékeztetett, hogy mennyi matematikai számadattal kellett megbirkóznia az AUDI jogtanácsosaként. Íme néhány példa: a beruházás értéke 252 milliárd forint volt; az új gyár alapterülete mintegy 34 focipályát tesz ki; 2100 új munkatárs felvételére került, illetve kerül sor a gyár bővítéssel összefüggésben; végezetül – napi ötszáz darab A3 Limousine és A3 Cabriolet legyártására kerül sor az üzemben (ez nagyjából 125 ezer autót jelent évente). Az expanzió története azzal vette kezdetét, hogy az AUDI 2010 folyamán 200 hektárnyi földterületet vásárolt hozzá a győri telephelyhez. Az új gyárat már itt építették fel, mely funkciói szerint négy részre osztható. Ezek az egységek az alábbiak: présüzem, karosszériaüzem, lakkozó és összeszerelő üzem – ezek tulajdonképpen lefedik azt a négy nagy szegmenst, amelyek egy autó legyártásához szükségesek. Az új üzem területén minőségbiztosítási pontok létrehozására is sor került. A szemfülesebb olvasók levonhatták a következtetést: a bővítés révén lehetőség nyílik arra, hogy egyes – az alkalmazott platform által determinált – autók komplett és teljes gyártási folyamatára (gyártási vertikumára) hazánkban, Győrben kerüljön sor. Dr. Horváth László emlékeztetett arra, hogy a gyár bővítéséről szóló döntést követően – melyről a megállapodást 2010 szeptemberében írta alá Orbán Viktor miniszterelnök és Rupert Stadler, az AUDI AG igazgatótanácsának elnöke – három év sem telt el, mire elkészült a legelső, immáron az új üzemben gyártott „automobil”. Erre a megállapodásra – többek között – azért volt szükség, mert a beruházás állami támogatással valósult meg. Az AUDI egyébiránt – a tárgyalások folyamán – új jogintézmények magyarországi bevezetésének a gondolatát is felvetette.

Ezt követően az AUDI jogtanácsosa a jogi kihívásokra koncentrált. Hangsúlyozta, hogy a gyár bővítés – a méretei alapján – akár ún. zöldmezős investíciónak is tekinthető. Nagy könnyebbségként jelölte meg, hogy az ehhez szükséges tudás („best practices”) Győrött – a korábbi tapasztalatokra építve – már rendelkezésre állt. Az új gyárterület megvásárlása miatt azonban sor került például régészeti feltárásokra is. Az is kisebb bonyodalmakat okozott, hogy nem lehetett pontosan tudni, hogy mit takar a „nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházás” újszerű fogalma. Ez utóbbi egyébként azzal a kifejezettel előnyvel járt, hogy ennek köszönhetően lerövidültek az eljárási határidők [vesd össze: a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 14. § (3) bekezdésével]. Fontos tétel volt továbbá a befektetés során a „claim management” és a „risk management” is. Ez főként a magyar építőipar stabilitásával hozható összefüggésbe. Erre tekintettel ugyanis nagyon óvatosan kell bánni az alvállalkozói láncsal, továbbá nagyon körültekintően kell eljárni a partnerválasztás szabadságának gyakorlása során is. Sokszor nem az ár a legfontosabb ilyen kérdésekben – mutatott rá Dr. Horváth László. A beruházás folyamán további rizikófaktorokat generált, hogy nem lehetett tudni például (mivel éveken át tartó folyamatról beszélünk), hogy a végére hány közreműködő cég megy csődbe, illetve az alvállalkozók iránti bizalmatlankodás sem volt mindig produktív hatással. A tervezés szempontjából unikálisnak tekinthető, hogy az AUDI AG mérnökei tervezték meg a gyárat, a németországi központból. Az eltérő magyar – kögens – jogszabályokra tekintettel így kint, Ingolstadtban kellett tanácsot adni a magyar jogszabályi háttérrel kapcsolatban. Sokszor adódott olyan helyzet, hogy a kögens magyar szabályozás „mögött” a német Bürgerliches Gesetzbuch-ot, illetve a Handelsgesetzbuch-ot is figyelembe kellett venni. Így a jogi kérdéseket számtalan esetben egy magyar és egy német kolléga közösen, együttesen tárgyalta meg, a kollegialitás elvén nyugodva. Az sem könnyítette meg egyébként az AUDI dolgát, hogy a bank – mivel a beruházáshoz bankhitelt vettek igénybe – mindenbe bele szeretett volna szólni a szerződéses tárgyalások során. A fentiekén túl pedig a bomba- és lőszermentesítés is jelentős összegeket emésztett fel, tekintettel arra a tényre, hogy a környező terület egykoron katonai lőtér gyanánt szolgált. Az építési szerződések tekintetében említésre kerültek a vonatkozó legfontosabb magyar joganyagok is. Így az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.), valamint az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) kormányrendelet (Építési Kódex). Utóbbi határozza meg – inter alia – az elektronikus építési

naplóval kapcsolatos szabályokat, a fedezetkezelő bevonásával kapcsolatos rendelkezéseket, a teljesítésigazolási szakértői testülethez fordulással kapcsolatos szabályanyagot. Szóba került a péri repülőtér is, mint a beruházás egyik lényegi sajátossága. Az AUDI jogtanácsosa szerint ez egyfajta „vézhelyzeti lehetőségként” vehető számba, ha villámgyors áruküldés, illetve árufogadás válna szükségessé. Lehetőséget ad továbbá a repülőtér arra is, hogy az ingolstadti központtal jobban fennmaradjon a kapcsolat (ezt a heti 10-15, Pér és Ingolstadt közötti járat teszi – majd – lehetővé).

Végezetül az előadók összegezték a legfontosabb tanulságokat. Nagy kihívást jelentett a német és a magyar jog közös, illetve egymásra tekintettel történő alkalmazása. Rendkívüli előnyt jelentett a beruházás során az a tény, hogy az AUDI Magyarországon már „bejártott csapattal” rendelkezett. A nemzetköziség, a „nemzetközi esszencia” pedig szinte minden elemében áthatotta az egész projektet.

Szabó Judit Tünde (IV. évfolyam): A polgári jogot a jogágak egyik legszínesebbjének tartom, és minden egyes TDK előadás alkalmával ez újra bebizonyosodik számomra. Ezeken az

alkalmakon olyan témákban is elmélyedhetünk, amire az alaptanterv nem nyújt elegendő időt és teret, és mindezt jó hangulatban, érdekes előadások segítségével tehetjük, mindeközben pedig remek előadókat ismerhetünk meg. A demonstrátori tevékenységem leghasznosabb pontjának így, egyértelműen a szakmai fejlődés folyamatos lehetőségét tartom, de természetesen nagyon élveztem, hogy sok hasonló érdeklődésű hallgatótársamat ismerhettem meg és tanulmányi szempontból is aktívabban részt vehetek az egyetemi életben.

A fogyasztói jogok kollektív érvényesítése Magyarországon – a közérdekű igényérvényesítés

Tudományos Diákköri ülés beszámolója

A 2013/14-es tanévben a Polgári Jogi Tanszék Tudományos Diákkörének nyitó ülésén Dr. iur Sík-Simon Rita előadásán vehettünk részt, aki a prágai egyetem oktatója. A témát tekintve a közérdekű igényérvényesítés és a fogyasztói jogok kollektív érvényesítéséről volt szó, és ennek keretében

részletesen megvizsgáltuk a jelenleg hatályos szabályozást Magyarországon.

A közérdekű igényérvényesítés lényege, hogy nem közvetlenül a jogsérelmet szenvedett személy fordul a jogainak érvényesítése érdekében a bírósághoz vagy más hatósághoz, hanem valamely szervezet a saját jogán lép fel vagy indít eljárást. Európában jelenleg három modellje különböztethető meg ennek a jogintézménynek: az első a skandináv típus, melynek kapcsán fontos megemlíteni, hogy Svédországban született az egyik első átfogó európai szabályozás, amely általánosságban lehetővé tette a csoportos igényérvényesítést. A svéd csoportper törvény alapján a szabályozás opt-in jellegére tekintettel az ítélet hatálya csak azokra terjed ki, akik jelezték a csoportban való részvételi szándékukat. Az opt-in rendszer számos hátránnyal járhat az opt-out rendszerhez képest, főleg kisértékű ügyek esetében a szervezési és adminisztrációs kérdések riaszthatják el a csoportban érdekelteket a belépéstől, valamint a csoportképviselő is számos kötelezettséget vállal az érdekeltek elérése és tájékoztatása tekintetében, ami igen költséges lehet. Ennek ellenére a svéd törvény gyakorlati alkalmazása sikeresnek mondható. A második típus a német modell, mely követi azt a kontinentális megoldást, miszerint a csoportos igényérvényesítés az általános polgári perjogi szabályok alapján lehetséges. A harmadik típus a poszt-kommunista típusú országok modellje, melyen belül hazánk szabályozásával ismerkedtünk meg. Ezen modelleken belül változatos magánjogi és adminisztratív fogyasztóvédelmi szabályokat alakítottak ki az egyes jogalkotók.

Az Európai Unióban jelenleg 13 tagállamban van lehetősége a kárt szenvedett fogyasztóknak jogukat együttesen érvényesíteni. Ennek megfelelően az Európai Unió maga is részt vesz ennek a jogintézménynek az alakításában és két irányelvet is alkotott. A 98/27/EK és a 2009/22/EK irányelvek célja a piaci hibák aránylag gyors és eredményes korrigálása egy széles fogyasztói kör javára, ezen felül pedig széleskörű közérdekű keresetindítási jogosultságot ruháznak a tagállami közigazgatási szervezetre és fogyasztói érdekképviseleti szervezetekre az uniós irányelvek megsértése esetén. Ezek a szabályok elsősorban a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek körére vonatkoznak, vagyis olyan bírósági keresetekre, amelyekkel a felperes egy jövőbeni károsodást, zavart háríthat el, tehát a jövőre kiható elrettentő eszközként funkcionál. Így azonban a fogyasztónak a múltban bekövetkezett sérelmeit nem orvosolja, és ennek a korrigálásnak a hatását a fogyasztó nem is feltétlenül észleli. Ezen keresetek külföldi megfelelői az injunctio és az Unterlassungsklage.

A magyarországi szabályozás körében szó esett a tisztességtelen üzleti gyakorlat és az általános szerződési feltételek ellen benyújtható keresetekről, melyekről elsősorban az 1959-es Ptk. 209/A. és 209/B.§-a szabályoznak. Ezekből kiderül, hogy a szerződés részévé váló tisztességtelen általános szerződési feltétel fogyasztói szerződésben semmisséget eredményez, amire csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni. Az érvénytelenség megállapítását a külön jogszabályban meghatározott szervezetek, vagyis fogyasztóvédelmi egyesületek is kérhetik, abban az esetben is, ha az még nem került alkalmazásra. A bíróság a tisztességtelen kikötés érvénytelenségét a kikötés alkalmazójával szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal megállapítja. Idevágó még a Tptv. 86. §-a, melyből kitűnik, hogy a versenyfelügyeleti eljárás lefolytatása a bíróság hatáskörébe tartozik, melynek keretén belül kérhető akár a jogsértéssel elért gazdagodás visszakövetelése is, csakúgy mint a jogsértésre használt dolog lefoglalása, kereskedelmi forgalomból kivonása vagy megsemmisítése, továbbá a meghozott határozat nyilvánosságra hozatala. A fogyasztóvédelmi törvény 39. §-a pedig a közérdekű keresetindítás általános szabályait tartalmazza, felruházva az ügyészt és a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesületet a keresetindítás jogával azokban az esetekben, amikor egy vállalkozás jogszabálysértő tevékenysége a fogyasztók széles, meghatározható körét érinti, vagy jelentős hátrányt okoz.

A közérdekű igényérvényesítési kereset joghatása tágabb, mint a 2009/22/EK irányelv 2. cikkében nevesített jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek joghatása, úgynevezett teljesítési, illetve megállapítási kereset benyújtására is lehetőség nyílik. A közérdekű igényérvényesítés szabályozása a fogyasztóvédelmi törvény 38. §-ában van rendezve. A törvény szerint a fogyasztóvédelmi hatóság vagy a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület indíthat pert a fogyasztók polgári jogi igényei tekintetében, de csak az ellen, akinek a fogyasztóvédelmi jogszabályba ütköző tevékenységét a fogyasztóvédelmi hatóság jogerősen megállapította, és a jogsértés a fogyasztók széles, de meghatározható körét érinti. Erre a jogsértés bekövetkeztétől számított három éves jogvesztő határidő áll a jogosultak rendelkezésére. A fentiek alapján, ha az igény jogalapja és az okozott kár összege egyértelműen megállapítható, a jogosultak kérhetik a bíróságot, hogy kötelezze a vállalkozást a követelés teljesítésére, ennek hiányában pedig állapítsa meg a jogsértés tényét valamennyi meghatározott fogyasztóra kiterjedő hatállyal. Ha a jogsértés tényét a bíróság így megállapította, az érintett fogyasztó egy külön perben erre hivatkozással csak

a kárának összege, valamint a jogsértés és a kár közötti okozati összefüggés bizonyítására köteles. Önkéntes teljesítés hiányában a jogosult fogyasztó kérheti a bíróságtól az ítélet bírósági végrehajtását is. A jogosultak kérelmére a jogsértő vállalkozás közlemény kiadására is kötelezhető, melynek szövegéről és a közzététel módjáról a bíróság dönt.

Végül szóba került az is, hogy a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete és a Gazdasági Versenyhivatal is rendelkezik közérdekű keresetindítási jogokkal. 2013. október 1-jétől a PSZÁF azonban megszűnt, a jogköreit a Magyar Nemzeti Bank Pénzügyi Stabilitási Tanácsa vette át, beleértve ezt a keresetindítási jogot is.

A Tptv. 92. §-a alapján a Gazdasági Versenyhivatal csak akkor jogosult a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránti kereset megindítására, ha a jogsértés miatt a versenyfelügyeleti eljárást már megindította. A perindításra ebben az esetben is a jogsértéstől számított három éves jogvesztő határidő áll a GVH rendelkezésére.

A 2013. évi CXXXIX. törvény 164. §-a szerint a MNB is az előzőek alapján indíthat pert, ha a jogsértő tevékenység a fogyasztók széles, a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti, és szintén három éves jogvesztő határidőn belül teheti ezt meg. A további szabályok tekintetében az előzőekben ismertetett feltételeknek megfelelően nyújthat be a bíróságnak mind a GVH, mind a MNB teljesítési, illetve megállapítási kereseteket.

Végezetül megállapítható, hogy a közérdekű igényérvényesítés elsődleges célja az, hogy a jogsértést szenvedett feleknek jogorvoslatot biztosítson. Mindez kiterjed egyrészt a jogbiztonság érdekében a jogorvoslat előmozdítására, másrészt egy gyakorlatias jogorvoslat biztosítására. Hazánkban és az Európai Unió területén is megfigyelhető az a tendencia, hogy az uniós irányelvek átültetésén túl a csoportos igényérvényesítés kiszélesítését tűzik ki célul, kiegészítve a kártérítési szankció alkalmazási lehetőségével.

Források:

Dr. iur. Sik-Simon Rita előadása
Dr. Nagy Csongor István: A csoportos igényérvényesítés európai modelljei és az összehasonlító jogi modellek tanulságai (Meggjelent: Külgazdaság Jogi Melléklete, 2010. LIV. évf. 11. sz. 121-152. o.)

Jakab Lilla (III. évfolyam): Minden TDK-n nagyon izgalmas és érdekes témákról hallhatunk előadást, neves előadóktól. Számomra a legizgalmasabb téma a médiáról szóló előadás volt. Mikor választottunk, hogy melyik TDK-ról szeretnénk összefoglalót írni egyértelmű volt, hogy ezt szeretném választani. Miért jó demonstrátornak lenni? Érdekes feladatokat kapunk, amelyek segítik a fejlődésünket. Hogy kiheverjük a sok tanulást, tavaszra terveztünk egy csapatépítő kirándulást is, amit már szerintem mindenki nagyon vár.

A kereskedelmi reklám önszabályozása Európában – történetek a kereskedelmi tévékről

Egyetemünkön 2013. október 10-én Dr. Benke Gábor médiajogász tartott egy felettébb érdekes előadást a kereskedelmi reklám önszabályozása Európában (történetek a kereskedelmi tévékről) címmel a polgári jogi tudományos diákköri ülés keretében.

Dr. Benke Gábor 1987-ben végzett az ELTE jogi karán, majd 2000-ben LL.-M. fokozatot szerzett a CEU-n. 2005-ig a Tv2 jogásza volt, majd miután a ProSieben-Sat 1 megvásárolta a Tv2-t, Berlinben és Münchenben dolgozott, mint jogtanácsos. Elmesélte nekünk, hogy egyetemi éve alatt ő is tagja volt a polgári jogi TDK-nak, és egy régi csoportfényképet is hozott magával.

Az előadása kisebb részletekre bontható fel. Elsőként általánosságban beszélt a médiapiacról, majd az előadás nagy részében a reklámpiacról beszélt. Elkülönítette a politikai és kereskedelmi reklámokat, végül a reklámszabályozás igen bonyolult rendszeréről beszélt. Természetesen, mint mindig, az előadás végén feltehetjük kérdéseinket.

A média piaca a médiaszolgáltatókból és a nézőkből áll. A médiaszolgáltatók tartalomszolgáltatót nyújtanak, azonban a tartalomszolgáltató médián belül kétfajta tudunk megkülönböztetni. A két típus között nagy a verseny. Az egyik tartalomszolgáltató média csak a nézői piacon jelenik meg, a tartalmat pénzért adja,

viszont cserébe kevés reklámot ad vagy egyáltalán nem ad reklámot, ha ad az is csak saját műsoraira vonatkozik. Az ilyen médiaszolgáltató feladata a másik típusal szemben csupán a műsorgyártás, a műsorbeszerzés és a nézőkkel való kapcsolattartás. A másik típusú tartalomszolgáltató média megjelenik a nézői piacon és a reklámozói piacon is. Tartalmát ingyen adja, hogy minél több nézője legyen, és az így megnyert nézőket a reklámozóknak „adja el”. A médiaszolgáltató feladatai a műsorgyártás, a műsorbeszerzés, a nézőkkel való kapcsolattartás úgy, mint az előző típusú médiánál, de itt megjelenik a reklám biznisz is, azaz a médiának már van egy bizonyos reklámpiaci részesedése is a tartalom „értékesítése” mellett. (power ratio).

A reklám bizniszt úgy, mint a médiaszolgáltatókat két szférára lehet osztani. A politikai célú reklámokra valamint, a kereskedelmi (Coca-Cola típusú) célú reklámokra. A politikai reklámok területe igen bonyolult kérdés. Nyugat- Európa egyes országaiban, mint például Anglia, Svédország, Svájc be is tiltották a politikai célú reklámot. Általánosságban azért tiltották be az ilyen reklámokat, mert nagyon erős hatásuk van a nézőkre, ezért a gazdagok kezébe adnák a politikai irányítást, akik megengedhetik, hogy ilyen reklámokat csináljanak. Több strasbourgi ítélet is született ezzel kapcsolatban, melyek igen eltérően vélekednek. Az 1991-es VGT v. Svájc ügyben a fő kérdés az volt, hogy lehet-e korlátozni a sajtót politikai okok miatt. A bíróság azt állapította, hogy nem lehet, így nem lehet betiltani a politikai reklámokat. A 2013-as Animals v. Defender ügyben viszont épp ellenkezőleg, a bíróság engedélyezte a politikai reklámok betiltását. Ebből is látszik, hogy igen kényes téma. A kereskedelmi reklámok köre már valamivel egyszerűbb. A reklám és a hír összehasonlításához, megértéséhez szükséges leszögezni, hogy 3 alany van jelen úgy, mint a beszélő, a média, és a befogadó. A beszélő, akinek érdekében áll, hogy az információ eljusson a nézőhöz. A média a közvetítő és a befogadó a néző. A hír és a reklám közötti fő különbség, hogy a hír mindig aktuális, hiteles és egyedi, mindig meg akarja valaki szerezni, hogy ő legyen az első, egyetlen, aki elmondja. Ezzel szemben a reklám nincs időhöz kötve, akár több évig is futhat ugyan az a reklám, nem biztos, hogy hitelesen mutatja be a terméket, bár nyilván az a jó reklám, amely valamilyen szinten a valóságot mutatja, végül nem egyedi a reklám, mert akár több hasonló is futhat egy időben. Az alanyok szempontjából is van különbség a hír és a reklám között. Míg a hírnél a beszélő (aki maga a sajtó) és a néző közvetlen kapcsolatban állnak, addig a reklámnál a beszélő és a befogadó között ott áll a média. Tehát a reklámnál a Coca- Cola és a néző között ott van a média.

A reklámoknál nagyon fontos, hogy hogyan szabályozzák állami úton vagy önszabályozás révén. Szabályozás szempontjából is vannak eltérések a hírhez képest. Az előadás során Benke Gábor a reklámszabályozást általánosságban ismertette majd a reklám-önszabályozás szempontjából az angliai és a német rendszert mutatta be, hasonlította össze. Ezután a magyar rendszert ismertette röviden. A reklámnál, mint ahogy már említettem a beszélő és a néző között ott áll a média. A szabályozás során a médiát tudják szabályozni, és őt is tudják szankcionálni, ezért ő együttműködik az állammal. A médiának van egy privátcenzor szerepe, melyben a jogászok és a szabályozási osztály nagy szerepet játszik. A felelősségüket azonban általában a reklámszerződések keretében átruházzák a reklámozóra. Ezek ÁSZF-ként szerepelnek a szerzőségben. A média részt vesz a kereskedelmi reklám önszabályozásában is, de ennek semmi köze ahhoz, hogy mi van a reklámban, mert ő csak az üres műsoridőt adja. A szabályozók, azaz a médiában tevékenykedők a magánszférából kerülnek ki. Ők érvényesítik a „reklám- kódexet”. A kódex azokat a szabályokat tartalmazza, hogy mi lehet egy reklámban. Ez a megoldás jobb, mint a jogszabály, ezért kell valami féle védelem ez iránt is nem csak az állam ellen.

Az önszabályozásra áttérve fel kell tenni a kérdést, hogy hol van helye az önszabályozásnak a jogrendszerben. Egyrésztől ez különbözteti meg a különböző országok rendszerét, vagyis hogy hol helyezkedik el az önszabályozás. Másrésztől az is döntő jelentőségű, hogy az állam mögötte áll-e vagy sem. A reklám önszabályozása Angliában a legerősebb. Például a hírek szabályozását a Press Council végzi, a reklámokat az ASA/CAP szabályozza. Mind a 2 szervezet önszabályozást végez, az állam nem avatkozik bele az ügyekbe vagy csak minimális szinten. Az ASA-hoz évente olyan 30000 ügy érkezik, a CAP-hoz évente olyan 60000 ügy érkezik. Németországban is igen erős az önszabályozás. A németországi önszabályozó szervezethez, amely jogérvényesítési feladatokat lát el elsősorban, évente körülbelül 14000 ügy érkezik. Minden más ügyre egy másik önszabályozó szervezet a Werbrat illetékes. A Werbrathoz évente körülbelül 400 ügy érkezik. Magyarországon az önszabályozás szerepe nagyon kicsi. Két önszabályozó szervezet van az ÖRT, azaz az Önszabályozó Reklám Testület és a Reklám Szövetség. Az ÖRT-höz évi 2-3 ügy érkezik egy évben, a Reklám Szövetségről nem lehet tudni adatokat. Mint látjuk az reklámpar önszabályozása az angol jogrendszerben nagyon erős, az állami szabályozás elenyésző, a német rendszerben már számottevőbb az állam szerepe, de még mindig nagyon fontos az önszabályozás, a magyar

rendszerben az önszabályozás nagyon gyenge és inkább az állami szabályozás érvényesül.

Az előadást a hallgatói kérdések zárták. Sok kérdés érkezett a témában. Nagyon jó évfolyam vagy szakdolgozat téma lehet a médiaszabályozási rendszer. Mindenkinek csak ajánlani tudom.

Nemes Noémi (IV. évfolyam): Második éve vagyok a Polgári Jogi Tanszék demonstrátora, és elmondhatom, hogy ez alatt a két év alatt összetartó kis társasággá formálódtunk. Tavaly együtt vettünk részt Szegeden a Polgári Jogi Jogesetmegoldó és Activity Versenyen, ahol sikeresen szerepeltünk, majd látogatást tehattünk Bécsbe, az Európai Kártérítési Jogi Konferenciára. A TDK üléseket azért ajánlom mindenkinek, mivel nagyon sokszínűek, sok olyan témával megismerkedhetünk, amellyel az egyetemi előadások alkalmával nem, vagy csak érintőlegesen, az érdekesebb részleteket mellőzve találkozhatunk. Különösen tetszettek a TDK előadások közül a reklámjog, a védjegyjog és a szerzői jog témakörében hallottak, ezért is választottam témámnak dr. Pogácsás Anett előadását, melyet a szerzői jog 21. századi kihívásairól tartott.

A szerzőség fogalmának és szerepének átalakulása az internet korában –
beszámoló dr. Pogácsás Anett egyetemi adjunktus (PPKE) Tudományos Diákköri előadásáról (2013. november 7.)

November 7-ei Tudományos Diákköri ülésünkön vendégünk volt dr. Pogácsás Anett, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem adjunktusa, aki a szerzői jog új kihívásairól tartott színes, és a diákkör résztvevői számára sok újdonságot is hordozó előadást. A TDK-n elhangzottakról olvashattok rövid beszámolót cikkemben.

Az alkotótevékenység az emberiség kezdetétől fogva velünk van, az alkotók megítélése azonban teljesen más volt az egyes korokban, mind a közönség részéről, mind az alkotók igénye szerint. Az ókorban a szerző személye teljesen háttérbe szorult, nagyon gyakran nem is tudjuk honnan ered az a bizonyos mondás, amit annyiszor idézünk, vagy talán csak egy nagy mester neve alatt emlékezünk meg a tanítvány által írt műről. Tóth János fogalmazta meg még 1947-ben: „Az antik szemlélet számára a mű volt a fontos. Úgy is

mondhatnánk talán, hogy a műnek volt joga szerzőre, nem a szerzőnek a műre". Persze az alkotói öntudat, a megbecsülés igénye már akkor is létezett a művészek részéről, csupán nem volt szükség a jog eszközeire a szerzőknek, a társadalomnak. Akkoriban egy művész a közönség másképpen jutalmazott, vagy éppen mecénást keresett az alkotó. Sokszor nem is fő kereseti forrása volt a művésznak az alkotás; vagyonát, jövedelmét máshonnan szerezte, és művéért nem várt ellenértéket.

Mára a szerzői jog az új társadalmi-technikai környezetben, az internet világában egészen más módon viselkedik.

De vajon milyen utat járt be hazánkban a szerzői jog?

„A régi művészek egy dohos padlásszobában is elváltak, nem háborogtak, hogy nem jön a jogdíj. Egy tudógyulladást is bevállaltak akár az alkotás szépségéért." - gondolják ma gyakran a laikusok. Az 1800-as években Magyarországon a szerzői öntudat kezdett éledni. Apáthi István megfogalmazása megfelelő képet ad a kor szerzőinek helyzetéről: „A szerzők a nemzet napszámosai, a művészetek virágoznak, de a művészek sanyarognak.” Az új gondolkodók szerint a szerző nem csak a saját zsebére dolgozik, hanem minden alkotó a nemzetnek és az emberiségnek is a munkása.

Végül Magyarországon is kialakult a szerzői jogi szabályozás. Ma már az Alaptörvény is szól a szerzői jogról: „Büszkék vagyunk a magyar emberek nagyszerű szellemi alkotásaira.” írja a nemzeti hitvallás, és garantálja sok más jogszabály, így a szerzői jogi törvény. Ez utóbbi szerint azért létezik szerzői jogi szabályozás, hogy ösztönözze az alkotókat. Azért szükségesek a szabályok által adott garanciák, mert minél részletesebben határozzuk meg a szerző jogait, minél szélesebb elismerést nyújtunk, minél inkább lehetőséget adunk ezek érvényesítésére, annál jobban ösztönözzük a szerzői jogok önlétrehozását, annál gazdagabb lesz a kultúránk, nemcsak szellemileg, de vagyoniilag is.

Manapság kétfajta szemléletmód alakult ki a szerzői joggal kapcsolatban. A klasszikus (szerzői jogászok által képviselt) álláspont szerint a szerzőt kell védeni, mert az ő saját kreativitása eredményeként jönnek létre az egyéni, eredeti művek. Egy közgazdasági és versenyjogi megközelítésű szemlélet szerint azonban - ez az úgynevezett „copyleft” mozgalmak kiinduló pontja - nem a szerzőt kell a középpontba állítani, hanem magát az alkotást. A társadalom számára maga az

alkotás az igazán fontos, az alkotó és vagyoni jogai másodlagosak ehhez képest. Ez egy hatalmas ellentét a két szemléletmód között, amely az internet korában kiéleződni látszik.

A szerzői jogi szabályozásban mindig jelen volt a közönség, a társadalom érdekének figyelembe vétele. Ezt szolgálja például a szabad felhasználás szabályozása: az idézés, a magáncélú másolás, a jogkimerülés intézménye, vagy a közkinccsé válás. A „közönség” attitűdjét jól mutatja a HENT (Hamisítás Elleni Nemzeti Testület) online felmérése, melyet középiskolások körében végeztek. Az interjúalanyok 33 százaléka nem is hallott szerzői jogról! A diákok többsége azt mondta, hogy ha ingyenesen hozzá lehetne jutni a művekhez, nem fizetne értük. Arra a kérdésre azonban, hogy „Érdemelnék-e pénzt a jó zenészek?” szinte mindenki igennel felelt. Igen, meg kellene fizetni őket, csak nem NEKÜNK. (akkor vajon kinek, az államnak? És milyen forrásból? Ki számára? Ki a jó művész?- és további problémák vethetők fel).

A Copyleft hívei szerint az internet világában érvényesíthetetlen minden szerzői jog. A Copyleft követeli, hogy a szerzők ne akarjanak az interneten is mindenféle jogokat, az internet világa, a digitális világ más, mint az analóg világ; szabályozzuk tehát különállóan.

A szerzői jog a két álláspont mentén kezd kétarcú jelenséggé válni: a szerzők azt mondják, hogy már nem nyújt védelmet, nem tudják a létező jogukat érvényesíteni. A felhasználók szerint azonban túlzás, hogy „otthon, a szobában ülve a számítógép előtt a másolgatással is” a szerzői jog megsértését valósítanánk meg. A Copyleft mozgalom szerint nem kellene a vagyoni jogok a szerzőknek, a szerző más úton is biztosítani tudja megélhetését, például koncertet, előadást tart. A letöltésekért való jogdíjfizetési kötelezettség előírása felesleges. Ez azonban általánosítás, a szövegek, képek, vagy például a szobrok is szerzői jogilag védettek, ezekkel azonban nem lehet „elmenni koncertezni”.

A szerzők hallhatatlanságra, megbecsülésre is vágnak, ahogy mindig is, a szerzői jog pedig „a társadalom minden tagja számára előnyökkel szolgál” (Mezei Péter). Ez utóbbi általában igaz, azonban manapság nehéz ezeknek az előnyöknek az anyagi részéhez hozzájutni, érvényesíteni a szerzőségéből eredő vagyoni jogosultságokat. A szerzők megbecsülésre vágnak, a felhasználók szerint viszont hátráltat a szerzői jog, nincs is rá szükség. A 20. században is már sokan mondják, hogy a szerző meg fog halni, mint kategória. Hiszen a szerző nem is a mű forrása, hanem „a közösségi tudás megfogalmazója”. Ez a gondolat nem a

huszadik század találmánya, hiszen már Luther is írt róla. Őt nem zavarta ha a műveit jogosulatlanul utánnymoták, mivel ő is ingyen kapta Istentől az írás lehetőségét, tehetségét. (Néhány év múltán azonban ő is megváltoztatta véleményét, és élénken bírálta szerzői jogainak megsértőit.)

Ha pénzt nem is, a szerzőség elismerését ugyanúgy követelik a mai napig az alkotók. Az ún. „creative common license” például egy olyan intézmény, ami szerint a szerző nem követel vagyoni ellenértéket, viszont elérhetővé kívánja tenni mások számára a művét (pl.: felrakja az internetre). Ennek érdekében ellátja egy jelzéssel, piktogrammal, és kiköti, hogy senki nem hozhatja azt kereskedelmi forgalomba. A szerző ilyenkor is legtöbb esetben elvárja, hogy nevét tüntessék fel a művön.

A szerzők, a felhasználók is gyakran keveset tudnak a szerzői jogról, nem tudják mi számít felhasználási cselekménynek, vagy hogy mit jelent a szerző általi szabadon elérhetővé tétel az interneten. A szabadon elérhetővé tétel fogalma a laikus számára sokszor nem világos, hiszen azt nem a szó tényleges értelmében kell érteni (pl.: felrakom az internetre, így mindenki láthatja, hozzáférhet), nem egyenlő a szabad felhasználásra való engedéllyel. Figyelem, az internetes tartalmak nem mindig szabadon felhasználhatók! Könnyebben eldönthető a kérdés, ha a szöveg mellett CC (creative commons) jelzést találunk, ha viszont ilyet nem látunk, óvatosnak kell lennünk. Ha egy egyéni, eredeti jellegű szöveget látunk, azt vagy a szerző, vagy valaki más tette elérhetővé, ez azonban nem feltétlenül jelent szabad felhasználhatóságot, akkor sem, ha nincs megjelölve a szerző.

Az internet korában a felhasználói és szerzői szerepek nem letisztultak többé, nem tudatosul az internet használójában, hogy épp felhasználói vagy szerzői szerepben van-e jelen a világhálón például akkor, amikor letölt, átdolgoz, majd újra feltölt egy interneten talált szöveget. Az internet hemzseg az olyan tartalmaktól, melyet maguk a felhasználók alkottak.

„A szerző és közönség közötti megkülönböztetés, és a sokszorosítás technológiáinak forradalma ahhoz vezetett, hogy **egyre többen válhatnak szerzővé**, s így a szerzői, illetve olvasói szerep funkcionálissá válik, esetről esetre felcserélődik.” (Gács Anna). Eközben nem szabad elfelejtenünk, hogy szerzőként milyen jogaink vannak, és arról sem, hogy mások „szövegeihez” milyen jogok fűződhetnek.

„A kritikusok azt is hangsúlyozzák, hogy a modern szerző *történeti kategória*, nem mindig volt az írott kultúra szereplője, s **nem is biztos, hogy az fog maradni.**” (Gács Anna). Lehetséges, hogy a szerzői jog az internet világának köszönhetően új alapra fog helyeződni, egyre inkább abba az irányba haladunk, hogy szövegként használjuk a szerzői jogi műveket, és nem alkotásként. Ez a folyamat nem feltétlenül fog, és főként nem minden műalkotásra vonatkozóan lezajlani, gondoljunk csak például a szobrokra, a festményekre, hasonló képzőművészeti alkotásokra.

Az Európai Unióban vannak a problémával kapcsolatos kezdeményezések, az Unió „asztalán van” egy új közös jogkezelési irányelv. Sajnos Európán belül sem könnyű egységet találni, többek között az angolszász és a kontinentális jogrendszer eltérései miatt. A közös jogkezelési szabályozása azért problémás, mert minden ország védi saját pénzügyi érdekeit a kérdésben. Az az elképzelés, miszerint ne legyen minden országban jogkezelő szervezet, hanem létezzen egy központosított rendszer, nagy ellenkezést váltott ki. Az Európai Unión belül vannak olyan kezdeményezések, amelyek a közös jogérvényesítési szabályok kialakítására vonatkoznak, ezek kapcsán azonban érdemi konszenzusról, eredményekről egyelőre

nem tudunk beszámolni.

A Copyleft mozgalom, a szerzői jog klasszikus rendszerének eltörlésén túl nem ad helyettesítő változatot, alternatív jogi szabályozást a jelenlegi szabályozás felváltására, sem az analóg szférára kiterjedően. A mi generációnkra vár, hogy jogászként és szerzőként a szerzői jog felmerülő kérdéseire válaszokat találjunk! Azonban Móricz Zsigmond szavaival búcsúzva: „...a história nem arra való, hogy az ember csak éppen megismerje, mi volt s hogyan, hanem arra való, hogy ami már egyszer megtörtént, tanúságul legyen a későbbi időkben mindenkinek, aki hasonlatos sorsra jut.”

Online középiskolás felmérés

Forrás: http://creativecommons.hu/?page_id=8

Márkus Fanni (III. évfolyam):

A gyűlöletbeszédéről szóló cikkem megírásánál az motivált leginkább, hogy Gárdos-Orosz Fruzsina által felvetett kérdésekre választ találhassunk. Úgy gondolom, hogy feltétlenül szükség volt a gyűlöletbeszéd konkrét szabályozására Magyarországon is. A téma választásánál szerepet játszott az is, hogy fontosnak tartom az emberi méltóság maximális érvényesülését. Úgy gondolom, hogy a polgári jogi TDK-s előadások során alkalmunk nyílik egy szélesebb látókör megszerzésére, amivel bővíthetjük az egyetemünkön megszerzett tudásunkat. A TDK-k alkalmával, olyan magasan képzett oktatókkal találkozhatunk, akikkel más alkalmakkor talán nem lenne lehetőségünk. Az eddigi TDK-s előadások közül dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna „Vagyonjogi perek a bírói gyakorlatban” című előadása tetszett a leginkább, mivel a polgári perjogi és a polgári jogi tanulmányaimat egymással összefüggésben vizsgálhattam.

Polgári joggal a gyűlöletbeszéd ellen

A polgári jogi TDK újabb ülésén a gyűlöletbeszéd történeti kialakulásáról, valamint a hatályos és az új szabályozásáról hallgathattunk előadást. Gárdos-Orosz Fruzsina – az MTA Jogtudományi Intézet munkatársa – bemutatása során többünkben felmerülhettek azok a kérdések, hogy a gyűlöletbeszédnek vajon valóban a polgári jogi szabályozás keretei között kellene szerepelnie, továbbá, hogy a polgári jog alkalmas-e a gyűlöletbeszéd kapcsán felmerülő társadalmi problémák megoldására. Erre és még sok más érdekes kérdésre választ kaphattunk az előadás folyamán. A továbbiakban – a TDK-előadás alapján

– az érdeklődők számára egy lényegre törő összegzést adok a gyűlöletbeszéd szabályozásáról.

A részletes tárgyalás előtt leszögezendő, hogy a gyűlöletbeszéd megismerése során mind az alkotmányjogi, mind a polgári jogi ismereteinket alkalmaznunk kell, hiszen az alkotmányjog jelen esetben a polgári jog háttéranyagaként szerepel. Az új Ptk. a személyiségi jogok megsértése közé sorolja az emberi méltóság elleni cselekményeket, ezek egyik lehetséges kiváltó oka a gyűlöletbeszéd.

A magyar jogban 2007-ben és 2008-ban is kísérlet történt a gyűlöletbeszéd polgári jogi szabályozására. A Ptk. 2007-es módosításában megjelenő gyűlöletbeszéd szabályozást (Ptk. 76/A. §) az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította, ezért a 96/2008. (VII. 3.) AB határozattal megsemmisítette. Azonban ezek után továbbra is fennmaradt az igény a változtatásra, 2008-ban a gyűlöletbeszédet az emberi méltóságról szóló törvénybe helyezték át, (2008. november 10-én elfogadott, az ember méltóságát súlyosan sértő egyes magatartásokkal szembeni védelem érdekében szükséges jogérvényesítési eszközök biztosításáról szóló törvényjavaslat), de ez a normaalkotás is az Alkotmánybíróság elé került eljárási hiba miatt, az ügyben azóta sem született döntés, várhatóan már nem is fog. Mivel ily módon nem sikerült megoldást találni a problémára egy másik alternatívát kellett felvetni.

A gyakorlatban egy olyan magatartás által felmerülő ürt kellett kitöltenie a szerkesztőbizottságnak, ami a Btk. 332.§-ban meghatározott közösség elleni uszítás tényállását még nem meríti ki, de a közösség elleni jogsérelmet már létrehozta. E szabályozásra azért volt szükség, mivel egyes jogsértő magatartások egyáltalán nem voltak a magyar jogban szabályozva. Az Alkotmány szerint az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyv uszításról szóló tényállása nem volt bővíthető, így az uszításon túlmenő jogvédelemre sem volt lehetőség. Az Alkotmánybíróság erre a helyzetre próbált a társadalmat is kielégítő megoldást találni.

Az új Ptk. megalkotásának eredeti elképzelései között nem szerepelt a gyűlöletbeszéd elhelyezésének gondolata. A kodifikáció során az utolsó pillanatban került bele az új Ptk.-ba a közszereplőkre vonatkozó szabályokkal egyetemben. E miatt többen kritikaként felvetették, hogy a szabályozás ad hoc jellegű. (Valóban az új Ptk. elfogadása előtt csak pár nappal került bele a normaszövegbe.) A Ptk. szerkesztőbizottságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az egyén a közösséget ért sérelem esetén önállóan is

felléphet-e a jogsérelem ellen, vagy csak a közösségnek, mint egésznek van ilyen lehetősége. Ebben a kérdésben pontos bírói gyakorlat még nem alakult ki, ezért a bizottságnak nem voltak fogódzkodó pontjai. Végül az egyéni kezdeményezéssel indítható jogérvényesítés a PK. 13-ban megjelenő sajtó-helyreigazítás szabályaival szinte teljesen egyformává vált.

Trócsányi László ellentétes véleményt fogalmaz meg, miszerint kollektív defamáció, vagyis a közösséget ért jogsérelem esetén magánszemély jogot nem érvényesíthet, erre csak akkor lenne lehetősége, ha a tényállásból közvetlenül meghatározható, hogy magára a jogot érvényesíteni kívánó személyre hatott a sérelem.

A rendszerváltás után egy új, könnyebben megragadható polgárkép alakult ki Magyarországon. Az új Ptk. már egy szabadelvűbb filozófia alapján szabályozza a gyűlöletbeszédet.

Megállapíthatjuk, hogy a gyűlöletbeszéd kapcsán két alapjog ütközik egymással. Ezek az emberi méltóság védelme, illetve a véleménynyilvánítás szabadsága. A strasbourgi gyakorlat alapján a véleménynyilvánítás szabadságának két funkcióját különböztethetjük meg. Az egyik az egyén számára az autonómiát megeremtő funkció, ami lehetővé teszi az individuum érvényesülését. A másik funkciója instrumentális: miszerint a személy a véleménynyilvánításával részt tud venni az állami folyamatokban, és hatást tud gyakorolni a közvélemény alakulására is. Így az egyén és az állam közötti éles határvonal összemosódik.

Több álláspontot is figyelembe véve megállapítható a legitimitása annak, hogy az uszítás tényállásán kívül eső olyan magatartásokat is szankcionáljon a jogalkotás, melyek valamely közösség ellen hatnak. Továbbá legitimálható az is, hogy a gyűlöletbeszéd tiltása által a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozva legyen. A gyűlöletbeszédéből fakadó emberi méltóság sérülése mellett, talán egy még fontosabb érv szól e mellett. Ez levezethető abból, hogy az államnak kötelessége, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát biztosítsa az állampolgárai számára, feladata egy olyan környezet megteremtése, ahol szabad véleménye lehet mindenkinek. E helyen lép be a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásának legitimitása, mivel az egyik személynek biztosított véleménynyilvánítás joga, egy másik személy véleménynyilvánítási jogát sértheti, korlátozhatja.

A korlátozás legitimitásának elfogadásához mindenekelőtt a szükségességi- arányossági teszttel

meg kell állapítani, hogy a szabályozásnak van-e egy elfogadható jogalkotói célja. Jelen esetben Magyarországon a társadalmi viszonyokra tekintettel létezik ilyen legitim cél. A második lépcsőben pedig a hogyan kérdésre kell választ adnunk. Az Alaptörvény I. cikkének (3) bekezdése alapján lehetőség van egy alapjog korlátozására egy másik alapjog érvényesülése érdekében, amennyiben más lehetőség nem áll rendelkezésre a probléma orvoslására. Ebben az esetben megállapítható, hogy a korlátozás a legmegfelelőbb megoldás a helyzetre.

Sólyom László, alkotmánybíró támogatta azt, hogy szükség van egy Ptk.-beli gyűlöletbeszéd szabályozásra, de ennek feltételeit meglehetősen szűkre szabta. Véleménye szerint pontos meghatározást kell adni arra vonatkozóan, hogy mely közösségekre terjed ki, illetve milyen erősségűnek, intenzitásúnak kell lennie a beszédnek. Azt is vizsgálat tárgya alá helyezte, hogy a közösség mennyire van befolyással az egyénre.

A nemzetközi jogban nincs példa egy hasonló szabályozásra. Csak olyan általános elvekkel találkozhatunk, mint például az állami fellépés kötelezettsége. Az egyes országokban – európai és még inkább nemzetközi viszonylatban – eltérő megoldások születtek, ez a társadalmak eltérő mivoltából adódhat.

Az Alaptörvény IX. cikkének (4) bekezdése kimondja, hogy az emberi méltóság a véleménynyilvánítás szabadsága miatt nem sérthető meg, valamint az (5) bekezdés rendelkezik arról is, hogy a sérelmet szenvedett közösség tagja önállóan is igényt érvényesíthet.

Az új Ptk. a 254. § (5) bekezdésében határozza meg a gyűlöletbeszéd fogalmát. A normaszöveg a következő:

A közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni. A közösség bármely tagja a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésének kivételével a személyiségi jogok megsértésének valamennyi szankcióját érvényesítheti.

Súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem bekövetkezése kell a gyűlöletbeszéd megvalósulásához. Ez bármely magatartást magába foglal, nem csak a beszédet. További elem, hogy nagy nyilvánosság előtt kell megtörténnie a jogellenes magatartásnak, mivel nagy nyilvánosság által tud a sérelem egészen az egyén szintjén is hatni. A következő feltétel a személyiség lényeges vonásának minősülő tulajdonság megnevezése. A jogalkotó és a bírói gyakorlat is szűkre szabja a személyiség lényeges vonásának minősülő tulajdonságok körét. Ezek a vallási és faji identitás, valamint a szexuális orientáció (a felsorolás nem taxatív).

Az utolsó feltétel pedig az, hogy a jogsérelem a személynek a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben következzen be.

Pataki Árpád véleménye szerint a bírói gyakorlat fogja eldönteni, hogy lehet-e majd ezt a szabályozást alkalmazni. Felmerül a kérdés, hogy létezik-e Magyarországon egyáltalán olyan helyzet, mikor a norma alkalmazására sor kerülhet.

Végül elgondolkodtató kérdésként feltehetjük magunknak, hogy vajon a gyűlöletbeszéd új Ptk.-beli szabályozása nem járul-e nagyobb mértékben hozzá a közösségek ellen létrejött jogsértésekhez, vagy akár a fajgyűlölő magatartásokhoz, mint amilyen mértékben csökkenti azok megszületését.

Forrás:

http://epa.oszk.hu/02300/02334/00031/pdf/EPA02334_Fundamentum_2008_02_005-018.pdf

Marjai Dorka (IV. évfolyam): Több éve jártam a PJ TDK előadásaira, miután eldöntöttem, hogy szeretnék aktívan részt venni a TDK munkájában. Erre szeptembertől lehetőségem is nyílt. Nagyon élvezem a demonstrátori feladatokat, melyek bár időigényesek, de a szakmai fejlődésemhez jelentősen hozzájárulnak, például az évfolyamdolgozatom témáját is ebből merítettem. Ezen kívül a csütörtöki előadások témái is rendkívül érdekesek, így én ajánlanám mindenkinek, akit foglalkoztat a polgári jog.

Birtokvédelem

2013. október 3-án Dr. Mészáros Sándor - a Magyar Birtokvédelmi Szövetség alelnöke és Nagy Lajos György - a Magyar Birtokvédelmi Szövetség elnökségi tagjának vetítésekkel tarkított előadását hallgathattuk meg a Polgári Jogi TDK szervezésében.

A Magyar Birtokvédelmi Szövetség célja a birtokvédelem területén egységes joggyakorlat, jogértelmezés kialakítása, a birtokvédelem több száz éves történetének kutatásával és megtörtént jogesetek feldolgozásával, a birtokvédelemmel kapcsolatos alapvető állampolgári jogok ismereteinek terjesztése és a tagjaink közötti együttműködés fejlesztése koordinálása. Munkájukkal, tapasztalataikkal mind a jogalkalmazást, mind a jogalkotást segíteni kívánják e területen.

Összefoglalóban sajnos nincs lehetőség az előadás teljes ismertetésére, így inkább egy rövid ízelítővel szolgálnék.

Az előadás során több jogesetet ismertettek az előadók, melyek közül én a számomra legérdekesebbet választottam ki, amelyet az alábbiakban ismertetek tömören.

A birtokvita tárgya egy közel 1 milliárd forint értékű ingatlan birtokának visszaszerzése. A bérlő autópári beszállítóként dolgozott, és e célból bérelte a felújított ingatlant. 2009-től azonban a tevékenysége veszteségesé vált, fizetési nehézségei merültek fel, és ezért több alkalommal bérleti díjkedvezményért, illetve egyéb díjak elengedéséért fordult a bérbeadóhoz. Még ugyanebben az évben kivonult a piacról, cége felszámolásra került, és a bérbeadó cég felé több tíz millió forint adósságot halmozott fel. A bérbeadó a hátrahagyott eszközöket felelős őrzésbe vette, azonban követelését nem tudta a felszámolótól behajtani.

A megüresedett ingatlant a bérbeadó ismét bérbe adta, azonban rövidesen az új bérlőknek is fizetési nehézségei adódtak, eleinte késve, majd később egyáltalán nem fizettek bérleti díjat, sem közműfogyasztásokat. A bérbeadó ebből kifolyólag megállapodást kötött az új bérlőkkel, melyben rögzítették, hogy a bérlők nem fizetése esetén a közműszolgáltatást a bérbeadó jogosult kikapcsolni, a további tartozások elkerülésének érdekében. A bérlők azonban, még a kikapcsolást megelőzően feljelentést tettek a városi rendőrkapitányságon arra hivatkozva, hogy a bérbeadó a Btk.-ba ütköző cselekedetként előreláthatólag a jövőben korlátozni tervezi a villamosenergia-szolgáltatást, illetve

akadályozni szándékozik a bérleménybe való bejutást.

A megállapodást a bérlők valóban nem teljesítették, így sor került a közműszolgáltatás kikapcsolásra. Ezen intézkedés alapján a bérlő cégek ügyvédje birtokvédelmi kérelmet nyújtott be az illetékes jegyzőhöz, aki minden további vizsgálat nélkül a bérlőknek birtokvédelmet adott, és kötelezte a villamosenergia-szolgáltatót és a bérbeadót a birtokháborítás megszüntetésére. A jegyző eljárása során azonban nem tartotta be a birtokvédelmi eljárásra vonatkozó szabályokat, számos alaki és tartalmi hibát vétett. A bérbeadó felvette a kapcsolatot a település polgármesterével, valamint a jegyzővel, illetve bíróságon kérelmezte a jegyző birtokvédelmi határozatának megsemmisítését. A bíróság ítéletében helyt adott a bérbeadó keresetének.

A bérbeadó eközben megtette a jogi lépéseket az ingatlan birtokának visszaszerzéséért: fizetési meghagyást, majd felszámolást kezdeményezett mindkét bérlő cég ellen.

A bérbeadó elutasította az önhatalom alkalmazását az ingatlan visszaszerzése érdekében, helyette a birtokvédelmi akciót az utolsó jogerős végzés napján hajtották végre, amikor is jelentős erővel vonultak fel az ingatlanra. Ennek során az ingatlan bejáratát lezárták, és zálogba vették a területen felhalmozott ingóságokat.

A birtokvédelmi intézkedések következtében a bérbeadó a birtokot hátrányos jogkövetkezmények nélkül visszaszerezte, és a korábbi bérlők az ingatlan elhagyták. Ezt követően a bérbeadó az ingatlan értékesítette, amely azonban a sikeres birtokvédelmi eljárás nélkül nem valósulhatott volna meg.

A jogeset végén megjegyzendő, hogy bírósági ítéletek végrehajtását csak bírósági végrehajtó kényszerítheti ki, de ebben az esetben a bérbeadó abban a kedvező helyzetben volt, hogy az akciót megelőző napokban előzetes egyezséget kötött az ingatlan jogszerű átadására azzal a felszámoló céggel, amely mindkét bérlő céget jegyezte.

Úgy vélem, hogy a rövid ismertetőből is látszik, hogy mekkora szükség van napjainkban a birtokvédelem során felmerülő problémák feltárására, elemzésére, a gyakorlat egységesítésére. Minden érdeklődő figyelmébe ajánlom a Magyar Birtokvédelmi Szövetség honlapját, ahol további érdekes jogesetéről lehet olvasni.

TDK PLAKÁTVÁLOGATÁS

Dr. Leszköven László:
a Miskolci Egyetem docense

2013. október 17. 16:00
Szladits szeminárium

Az egyenjogúság és mellérendeltség érvényesülése -
egy többszemélyes magánjogi helyzet kapcsán

Polgári Jogi TDK

Szladits szeminárium
2013. november 21. 16:00

AUDI Hungaria:
Dr. Háráy-Takács Laura
az AUDI jogi igazgatója

Dr. Horváth László
az AUDI jogtanácsosa

Egy autópári nagyberuházás jogi kihívásai

Csütörtöki műsor
TV 2

Benke Gábor:
- médiajogász -

Kereskedelmi reklám önszabályozása Európában
(történetek a kereskedelmi tévékről)

2013. OKTÓBER 10. 16:00
SZLADITS SZEMINÁRIUM

A műsor fotámogatója: a Polgári Jogi TDK

A szemeszter első előadása

Dobos Denisz -
IV. évfolyam
ELTE ÁJK

Szladits szeminárium 2014. február 13. 16:00

Az összefonódások bejelentési kötelezettsége
- GVH tanulmány bemutatása -

A polgári jogi TDK keretében:

Dr. Vékás Lajos
professor emeritus

Az új Ptk. jelentősége

VI. előadó
2014. február 20. 16:00

A PJ TDK következő ülése

Gárdos-Orosz Fruzsina
(MTA Jogtudományi Intézet munkatársa)
előadásában:

Polgári joggal a gyűlöletbeszéd ellen

2013. november 14. 16:00 Szladits szeminárium

SZEMESZTERZÁRÓ TDK

dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna
tanácselnök - Fővárosi Törvényszék

Vagyonjogi perek a bírói gyakorlatban

Szladits szeminárium
2013. december 5. 16:00

POGÁCSÁS ANETT
A PPKÉ JÁK ALJUNKTUDÓ

A szerzőség fogalmának és szerepének átalakulása
az internet korában

2013. NOVEMBER 7. 16:00
SZLADITS SZEMINÁRIUM

Világpiaci trendek az energetikában és a rezsicsökkentés
- és ami mögötte van

Dr. Légrádi Gergely
- OPPENHEIM Ügyvédi Iroda -

Szladits szeminárium
2013. november 28. 16:00

Szeretnél érdekes témákról hallani?
Szeretnél érdekes előadókat megismerni?
Szeretnél kitűnni a többiek közül?
Szeretnél többet tudni a polgári jogról?

Akkor gyere el a Polgári Jogi TDK ülésre!

Helyszín: Szladits szeminárium
Időpont: csütörtökönként 16:00-tól

Kövess minket a Facebook-on!

